

0 39.

SPLITSKOM

SALONU: OSVRTI I

RAZMIŠLJANJA

Završava 39. Splitski salon
(uz kratki povijesni presjek)

Božo Kesić

Ispratili smo u povijest još jedno izdanje Splitskog salona, izložbe koja je od samog početka u procesu konstantne transformacije. Nastala 1969. godine kao odmak od ideološki dirigiranih, revijalnih Prvomajskih izložbi, a s ciljem jačanja kvalitete i prepoznatljivosti splitske likovne scene izvan lokalnih okvira, inicijalno je uspjela ostvariti zadane norme da bi zatim u nekoliko navrata silom inercije kliznula natrag prema negativnim trendovima od kojih je željela pobjeći.

Kao što su Duško Kečkemet i Tomislav Lalin uz nekolicinu splitskih slikara na samom početku imali hrabrosti utemeljiti Splitski salon, tako su kroz godine neizbježnu pojavnost zastarijevanja naslijeđenih izložbenih formata i sadržaja često anticipirali i prilagođavali novim situacijama izbornici različitih izdanja izložbe. To se događalo uz punu podršku, a ponekad i poticaj organizatora (prvotno splitske podružnice ULUH-a, zatim HDLU-a i konačno samostalnog HULU-a Split). Kada se sedamdesetih, nakon početnog uspjeha, počelo tonuti natrag u monotoniju često viđenih izlagačkih lica i "sigurnog" postava koji se gotovo isključivo očitovao kao slatkasta umjetnost mediteranskog predznaka, tadašnja izbornica Splitskog salona Nevenka Bezić Božanić uključila je u izložbu mlade progresivne snage koje su se netom pojavile na sceni. One su donijele svježi duh i energiju koja je često znala utjecati na pozitivnu promjenu izraza pojedinih starijih kolega.

Organizatori Salona shvaćali su već onda kako bi moglo biti pogubno ukoliko Splitski salon ostane u lokalnom okviru, kao što je za svaku manju sredinu pogubno da ostane hermetična spram vanjskih utjecaja i razmjene s drugim sredinama. Stoga nije bilo čudno da su se u sklopu Splitskog salona događala gostovanja i suradnje s drugim gradovima,

primjerice sa Zagrebom 1970. godine, ili pobratimskim gradom Mostarom 1973. godine. Iz istog razloga 1976. godine na izložbu je bilo pozvano nekoliko zagrebačkih umjetnika, a 1980. godine, nakon razočaravajuće godine u kojoj su se umjetnici u sklopu popratnog programa MIS-a (unutar kojeg se slučajem našao i Splitski salon) više istaknuli na samostalnim nego skupnim izložbama, na Salonu su gostovali umjetnici iz Dubrovnika, Zadra i Zagreba. Od tada je dodatno postrožen kriterij izlaganja i selektori su počeli intenzivnije promišljati izložbu i njene slojeve, što je doprinijelo kvaliteti i poboljšanju statusa izložbe u očima struke. Doduše, stvari su se i nakon toga znale vratiti na staro. Prvenstveno se to događalo zbog masovnosti i repetitivnosti nastupa velikog broja čimbenika izlagačkog korpusa koji su se unutar male sredine osjećali sigurno te uniformnosti likovnih izraza, no to se događalo rjeđe no prije. Pojavilo se u međuvremenu i pitanje koliko je opravdan jednogodišnji razmak od izložbe do izložbe, ponajviše zbog činjenice da je rijetko kad mala sredina poput splitske mogla proizvesti kvalitetu koja bi se održavala u kontinuitetu, a njeगा je pratilo i pitanje financiranja. Ubrzo je uslijedio Domovinski rat, koji je ostavio traga na djelatnostima raznolikih provenijencija, pa tako i na kulturnoj. Materijalna i duševna devastacija, ratno profiterstvo i zlouporabljena privatizacija te posljedično osiromašenje populacije definirali su ovaj vremenski period.

Strukovne udruge inzistirale su da u Splitu izlažu samo splitski umjetnici. Manifestacije poput Art ljeta, koja se u Splitu uspješno održavala kasnih osamdesetih godina, u potpunosti su nestale s vidika. Jedino umjetničko udruženje koje je nudilo alternativu umjetničkom izrazu kipa i slike bili su umjetnici okupljeni oko Adria Art Annalea.

Splitski umjetnici bili su primorani izlagati na manjem broju preostalih skupnih izložbi koje su bile relikti salonskih ili bienalnih manifestacija, a kvalitetnih gostujućih izložbi bilo je vrlo malo.

U tim okolnostima Splitski salon bio je zamijenjen onim sakralnim, koji je "nadoknađivao" sve što je bivši režim zatomljivao, i tako sve do 1996. godine. Općenito, na sceni se razbukala iznova probuđena sakralnost, koja je bila iskorištena kao sredstvo prepoznavanja i pripadnosti novom državno-političkom poretku. Nju je popratio usplahireni i tvrdoglavi povratak isključivo tradicionalnom izrazu u umjetnosti i zatiranje svakog postignutog kontinuiteta. To je potrajalo gotovo sve do kraja devedesetih godina prošlog stoljeća. Trebalo je neko vrijeme da se stvari počnu kretati na bolje.

U posljednjih petnaestak godina zapuhali su novi vjetrovi i došlo je do rehabilitacije i sinkroniziranja Splitskog salona s duhom suvremenice.

Kustosi su publici i struci nudili zanimljive izložbe, bilo da ih je određivao kriterij umjetničkog medija (npr. Franceschi, 34. Splitski salon, 2005.) ili problematika koje su se redovito ticale javnih ili privatnih domena (npr. Prančević i Vujanović, trideset sedmi Splitski salon 2011.). Naravno, u temeljima Salona preostale su neke izvorne komponente poput fokusa na Split kao glavne inspiracije za umjetničke reakcije ili barem pedesetpostotni sastav splitskih umjetnika među izlagačima na Splitskom salonu, što pridjev "splitski" uostalom i nalaže, no, kako je već spomenuto, dogodio se općenito jaki iskorak u obliku sve većih kustoskih sloboda i intervencija te mnogo složenijih koncepcija i organizacije koja je odavno prešla mogućnosti djelovanja tek nekolicine ljudi.

Svaka dosadašnja promjena upravnog ustrojstva u Hrvatskoj udružila likovnih umjetnika Split rezultirala je drugačijom politikom odnosa prema vlastitom članstvu i široj publici, pa tako i Splitskom salonu. Iznimku nije predstavljala ni ova godina kad je udruga pod vodstvom Vice Tomasovića nastojala ponovno vratiti svim svojim članovima vjeru u slobodnu i ravnopravnu mogućnost izlaganja na Salonu. Na

širem planu, jedan od ciljeva bio je u što većoj mjeri konačno mapirati aktivnu umjetničku scenu u Splitu, no još važnije, ukazala se potreba za ponovnom uspostavljanjem dijaloga unutar nje i za reanimacijom usahljeh prostora kritičke misli. Preslikavši navedene smjernice na Splitski salon, radilo se o želji da izložba bude izrazito demokratska i otvorena prema svim svojim članovima, uz naglasak na nalaženje i oblikovanje dodatnih prostora komunikacije.

Posljedično, kustoskom timu nametnula su se pitanja: kako odgovoriti tako poslaganim prioritetima? Je li u ovim okolnostima moguće održati postignuti kvalitativni kontinuitet Splitskog salona i na koji način pomiriti masovno i medijski šaroliko izlagačko tijelo sa izložbenom idejom koja bi bila u dosluhu s nekim od mnogih slojeva naše stvarnosti? Mogu li čimbenici tog tijela uopće koegzistirati na jednom uskom polju?

Pokušaj odgovora na takva pitanja u pogledu selekcije radova nerijetko je zahtijevao odricanje od osobnih estetskih i sadržajnih preferencija unutar tima i prilagodbu kriterija prilikom odabira izlagača kako bi se scena doista mogla pokazati u što većem broju i vjerodostojno, sa svim svojim prednostima i manama.

Svakom radu nastojali smo osigurati pripadajuću autonomiju i organizirati demokratski postav s obzirom na ekstremnu različitost umjetničkog izražavanja, kvalitete radova i stupanj kompatibilnosti s temom, to jest širokim nazivnikom o kojem je bilo riječi u uvodnom dijelu kataloga. Treba tu imati na pameti i određene tehničke probleme koji su nastali usred očigledne politike sadržajnog „pročišćavanja“ Podruma Dioklecijanove palače s dugoročnim ciljem koji svatko tumači na svoj način. U tom smislu treba posebno istaknuti umjetnike, koji su pokazali razumijevanje i dobru volju izaći u susret često restriktivnim zahtjevima kustoskog tima.

Nedovoljna medijska prisutnost i slaba vidljivost u širim okvirima

godinama je bila spominjana kao nedostatak izložbe, no, ove godine to je ispravljeno intenzivnijom popraćenošću Salona putem medija televizije i radija te prisutnošću na društvenim mrežama. Posebno se vodilo računa i o interaktivnom popratnom programu i diskurzivnom programu koji se u vremenu trajanja Salona odvijao preko „community“ radija KLFM (emisija Grid Salon Special, voditeljice Lana Beović i Ivana Kevo). U smislu otvaranja komunikacijskih prostora jedan od primjera je suradnja s AICA-om Hrvatska u sklopu koje je pokrenuta radionica kritičkog pisanja (voditeljice Silva Kalčić i Ivana Meštrović) kao i gostovanje zagrebačke umjetnice Martine Miholić s Artist Speed Date programom. Na tim temeljima Splitski salon uspostavio je nikad intenzivniju interakciju i interes među ljudima na planu lokalne umjetničke scene unatrag dugo vremena. U sprezi s tim moglo bi se reći da je na dan kad je zadnji rad pronašao mjesto u postavu izložbe pripremljen put za nešto puno veće od nje same i da je ona postala od sekundarnog značaja.

Retrospektivno, može se kazati kako su postavljeni ciljevi ispunjeni. Prikazan je reprezentativni uzorak splitske umjetničke scene na temelju kojeg se može u ovom trenutku raspoznati njena fizionomija. Zaokruženo je to segmentom video intervju a u kojima su splitski umjetnici i kustosi dali svoje osvrte na postojeću scenu i na vlastitu poziciju unutar domene djelovanja u umjetnosti, odnosno kulturi. U ovom trenutku posjedujemo vrijedan arhivski materijal koji će ostati na raspolaganju budućim generacijama. Premda je ovogodišnji Salon bio klasičnog izložbenog oblika unutar kojeg se razaznaje očita podijeljenost na mnogim razinama i niz problema u kojem se nalazimo kao sredina, najveća njegova vrijednost proizlazi iz toga što se na prvom mjestu profilirao kao platforma dijaloga i interakcije te mobilizacije splitske scene što se ogleda u širokom dijapazonu reakcija, komentara i intervencija na samu izložbu. Uz spontane umjetničke

intervencije na postav tijekom trajanja Salona taj dio dodatno bi trebao biti razložen i dokumentiran u segmentu kataloga koji kompilira kritičke osvrte na izložbu.

Na samom kraju javlja se možda najvažnije pitanje: što dalje?

Ne može se reći kako je ovogodišnji Splitski salon ostvario izvorni smisao vlastitog postojanja objašnjen ukratko na samom početku ovog teksta. Zadržao se na promatranju lokalnog i bio okrenut prema unutra, prema svojim članovima.

Međutim i takav izraz je legitiman. Dapače, kao događaj kojemu je krajnji cilj bio oživjeti dijalog na sceni i otkriti kakva je ona uopće, ovogodišnji Splitski salon mogao bi se ocijeniti vrlo uspješnim.

Netko će kazati i vjerojatno neće pogriješiti u tome, kako je ovaj predah i moment kolektivnog konsolidiranja bio potreban upravo sada, u okolnostima koje su navedene u uvodnom tekstu na početku kataloga, no trebalo bi biti jasno da je ovakav model izlaganja prihvatljiv tek nakon znatno duljih vremenskih perioda tijekom kojih se redovito događa smjena generacija, posebno u manjim sredinama poput splitske. Jer svima nam je ipak u interesu da se naše stvaralačko okruženje pozitivno razvija, a Splitski salon bi trebao biti važan faktor u tom cilju. Pregledi poput ovogodišnjeg često u najboljoj namjeri umrtvljuju taj progres koji bi se trebao ogledati u razmišljanju o vlastitom umjetničkom djelovanju i rastu te o aktualnom trenutku u kojem se nalazimo.

Splitski salon odavno je raskrstio s anakronim formama puke reprezentacije i dalje se treba razvijati tako da uz poštovanje statustskih minimalnih normi prikazuje najjače eksponente splitske scene u relaciji s onima iz drugih sredina i na takav način naglašava svoje postojanje. Za sve drugo postoje ili je potrebno osnovati drugačije izlagačke platforme. Ili obratno.

39th Split Salon ends (with a brief historical overview)

Božo Kesić

We have bid farewell to yet another edition of Split Salon, an exhibition which is, from its beginning, in a process of constant transformation. Conceived in 1969 as an escape from the ideologically influenced revues such as Prvomajska exhibition, and with a goal of strengthening the qualities and recognition of Split's artistic scene outside the local context, the Salon initially succeeded in achieving the selected norms only to, due to its own inertia, fall victim to certain negative trends which it desperately tried to escape from.

Similarly to the way in which Duško Kečkemet and Tomislav Lalin, alongside a few painters from Split, had the courage to found the Split Salon, the curators of its different editions had through times often anticipated and modified the unavoidable obsolescence of inherited exhibition formats and contents. This happened with full support, and sometimes initiative of the organizers (at first the branch of ULUH situated in Split, later HDLU, and finally independent HULU Split). After its initial success, the 70s saw the resurgence of the monotonous often-seen works/artists and “safe” exhibition selection, which almost always manifested itself as light-hearted art full of Mediterranean motives. Then-curator Nevenka Bezić Božanić included the young progressive artists which have just appeared on the scene. Those individuals brought fresh spirit and energy which have often known to positively influence the change in expression of their somewhat older colleagues.

Salon organizers were even then aware of the danger of keeping the Salon in local context, as well as the way in which all potential smaller communities are in danger of being closed-off to outside influences and exchange. Therefore, it was no surprise that guest appearances and cooperation with other cities

took place within the Split Salon; for example with Zagreb in 1970, as well with twin-town Mostar in 1973. For the same reason a few artists from Zagreb were called to exhibit in the 1976 Salon, while in 1980 – after a disappointing year in which the artists within the accompanying MIS program (which coincidentally featured the Split Salon) had more success exhibiting as solo artists rather than collectively – the Salon featured artists from Dubrovnik, Zadar and Zagreb. The exhibition criteria have since become more rigorous and the selecting bodies have started to closely question the exhibition format and all its layers, which contributed to its quality and improved the status of the exhibition within the field. However, even after that things were known to go back to the old ways. It mainly happened due to large numbers of artists that constantly exhibited at the Salon, feeling secure within a tight community, as well as a uniformity of their expression, but such occurrences were much rarer than before. In the meantime, the question of the annual format of the exhibition emerged; mainly due to the fact that a small community like Split could rarely produce and maintain quality work, which subsequently had to do with the subject of financing art.

Homeland war followed soon after, leaving a mark on several domains, including the culture. The material and mental devastation, war profiteering and misused privatization, and consequential impoverishment of the population defined this period.

The art associations insisted that only artists from Split exhibit in the town. Manifestations such as Art Summer, which had a successful run in the 80s, completely vanished. The only association offering an alternative to expressing oneself through painting and sculpture existed in the form of artists surrounding the Adria Art Annale. Artists from Split were forced to exhibit on a few remaining collective shows which were relicts of Salon and biennial manifestations of the past, while the number of quality visiting

exhibitions continued to decline.

In such circumstances the Split Salon was replaced by the Sacral one, which had the task of “rebuilding” everything repressed by the former regime. So was the situation all the way until 1996. In general, the newly awakened sacredness flourished in the scene, and was used as a means of recognizing and affiliating with the new political order. It was accompanied by a startled and stubborn return to an exclusively traditional artistic expression which suppressed all achieved continuity. It lasted almost until the end of the 90s. It took some time for things to take turn for the better.

There has been great change in the last 15 years, leading to rehabilitation and synchronizing of the scene with the contemporary spirit.

Curators have been offering interesting exhibitions to the public and the art field, whether those exhibitions were defined by the medium (e.g. Francheschi, the 34th Split Salon, 2005) or the themes which regularly dealt with the public and private spheres (e.g. Prančević and Vujanović, 37th Split Salon, 2011). Certainly, some of the original components have remained in the basis of the Salon; such as a focus on Split as main source of inspiration for artistic reactions or at least a 50% participation of artists from Split within the body of exhibiting artists – which the adjective “splitski” infers/dictates – but, as was already mentioned, a strong step towards greater curatorial liberties, interventions, as well as a number of complex concepts and organizations took place, which long surpassed the ability of a few.

Every change in management of Croatian Association of Visual Artists resulted in a different policy towards its own members and the wider audience, as well as towards the Split Salon. This year was not an exception; the Association led by Vice Tomaso- vić strived to return to its members a faith in a free and equal opportunity to exhibit at the Salon. On a larger

scale, one of the goals was to finally map out the active art scene in Split, but more importantly, the need for redistribution of dialogue within the scene and reanimation of withered critical thought presented itself. Copying/transferring the cited guidelines for the Split Salon, the curatorial team wished the exhibition to be exceptionally democratic and open to all its members, accenting the discovery and shaping additional spaces of communication.

Consequently, the team posed the following questions: how to respond to such priorities? Is it possible to maintain the achieved continuity in quality of the Salon in these circumstances, and in which way would the massive and media-diverse body of exhibiting artists fit into the exhibiting theme which would be in collusion with some of the many layers of our reality? Can the factors/agents of that body even coexist in one small field?

Trying to provide answers to such questions in terms of selecting the exhibiting works often demanded rejection of one's personal aesthetic and preferences regarding content, and adapting the criteria whilst selecting the artists so the scene could reveal itself in numbers and in a credible way, including all of its advantages and flaws.

We have tried to ensure autonomy for every exhibiting work, as well as organizing a democratic exhibition space regarding the extreme differentiation in artistic expression, quality of works and the degree of compatibility with the theme; i.e. the wide denominator which was explained in the introductory part of the catalogue. One also has to take into account certain technical difficulties which arose in the midst of the evident politics of "cleansing" the basements of the Diocletian's Palace of certain content with the long-term goal which everyone interprets in their own way. In that sense, special praise goes to the artists who showed understanding and good will to meet the often demanding requests of the curatorial team.

Insufficient media presence and exposure outside of local context have often been cited as a downside to the exhibition, which was corrected this year by a stronger television coverage of the Salon, as well as social media presence. Interactive accompanying and discursive program which ran on community radio KLFM for the duration of the Salon (entitled Grid Salon Special, hosted by Lana Beović and Ivana Kevo) was of special significance. In terms of opening new communication spaces, one of the examples was a cooperation with AICA Croatia which featured a workshop on critical writing (led by Silva Kalčić and Ivana Meštrović), as well as hosting the artist Martina Miholić from Zagreb and her Artist Speed Date programme. On those bases, Split Salon established the most intensive interaction and interest within the local art scene in a very long time. All things considered, it could be said that the moment the last work was set in the exhibition space, the way was paved for something much greater than the exhibition itself, which become of lesser significance.

In retrospect, it could be stated that the exhibition goals have been achieved. A representative sample of Split's art scene was exhibited, and based on it, the physiognomy of the scene can now be recognized. All of it was rounded off by a segment of video-interviews in which a number of Split-based artists and curators gave their perspectives regarding the existing scene and their own positions within art and culture. In this moment we possess a valuable archive which the future generations will have access to. Although this year's Salon retained a classic exhibition style with a presence of an evident multilayered division and a number of issues we face as a community, its greatest value comes from the fact that it assumed a role of platform for dialogue, interaction, and mobilization of the scene which was reflected in a wide range of reactions, commentaries and interventions regarding the exhibition itself. Including the spontaneous

artistic intervention in the exhibiting space for the duration of the Salon, that part should additionally be presented and documented in the segment of the catalogue compiling the exhibition reviews.

Finally we are presented with the potentially most important question: what's next?

It cannot be said that this year's Salon succeeded in performing its original role explained briefly in the beginning of this text. It retained itself observing the local context and was focused on its own members.

However, such an expression is also a legitimate one. Nevertheless, as an event that had a goal of reviving dialogue in the scene and discovering the nature of that scene, this year's Split Salon can be considered very successful.

Some would say, and would probably not be wrong, that this break and a moment of creative consolidation was needed right now, in the circumstances cited at the introductory text of the catalogue, but it should be clear that this model of exhibiting is acceptable only after longer periods of time within which generation shifts regularly take place, especially in smaller communities like that of Split. It is in the interest of all of us that the creative surrounding successfully develops itself, and the Split Salon should be an important factor in achieving that goal. Despite good intentions, surveys such as this often hinder that progress, which should be reflected in contemplation of one's own work and growth and thinking about the actual moment.

Split Salon broke free from the anachronistic forms of bare representation long ago, and it should keep evolving in a way that it presents the best exponents of Split's art scene in relation to those of other communities, while maintaining the minimal norms set by the Statute. For everything else there exist, or should exist, different exhibition platforms. Or vice-versa.

ZAMALO SINJ...

Boris Šitum

Poziv od strane HULU-a da budem dio kustoskog tima 39. Splitskog salona iznenadio me i ugodno i neugodno. Ugodno stoga što mi je to na neki način bila čast i priznanje za dosadašnji umjetnički rad, neugodno zbog same ideje da žiriram i "ocjenjujem" radove svojih kolega. Na moj pristanak osim novog izazova utjecao je i sastav kustoskog tima. Dalibor je prekaljeni profesionalac s "kirurškim" pristupom, a Božo nova nada splitske kustoske scene. Već na prvom zajedničkom sastanku odlučili smo se za "otvoreni" Salon, to jest prikaz cjelokupne splitske likovne scene.

Salon ovog tipa zapravo je bio nužan. Mnogo članova splitskog HULU-a bilo je nezadovoljno dosadašnjim Salonima na kojima su kustosi, po njihovom mišljenju, pozivali samo dio scene i to uglavnom dvadesetak istih "faca". Naš kustoski tim poslao je svim članovima poziv za sudjelovanje. Bez "oštre" selekcije, uz poneku sugestiju, svi prijavljeni dobili su priliku da izlože svoje radove. Ova izložba zapravo je presjek i svojevrsna inventura splitske likovne scene. Nažalost, priličan broj umjetnika nije reagirao na temu "Prikazi podijeljenosti" što je meni apsolutno neshvatljivo. Dakle, prva podjela je podjela na umjetnike koji reagiraju i one koji ne reagiraju. Niz kasnijih podjela građani su imali priliku vidjeti u postavu, gdje je očit raspon izričaja autora od kasne romanike do suvremenih post-modernističkih tendencija. Sve u svemu..., "svak" na svome.

Važan segment cijele ove priče je i video uradak radnog naziva "Abeceda" u organizaciji kustoskog tima, u kojem stotinjak splitskih umjetnika, povjesničara i kustosa u formi kratkog intervjua progovaraju o splitskoj likovnoj sceni i vlastitoj poziciji na njoj. Ugodno me iznenadio broj ljudi koji su pristali na razgovor. Većina sugovornika dolazila je skeptična i zabrinuta, a nakon

razgovora odlazila je s osmjehom. Kroz ovo neobično iskustvo suočio sam se s različitim energijama i „karmama“ aktera splitske likovne scene. Nekima se ego širio kao balon koji je u par navrata umalo "progutao" cijeli kustoski tim, snimatelja i opremu. Neki su vrlo duhoviti u svojoj neduhovitosti, neki jednostavno bolje pričaju nego umiju, neki su baš kreativni i pametni da te posrame, neki su tako skromni i poštenu da bih im odmah pristao biti jamac za dugoročni kredit... „Umjetnici su čuđenje u svijetu“, kustose da ne spominjem. U svakom slučaju, razgovor i međusobna komunikacija pomiču granice, ruše predrasude i približavaju nas jedne drugima.

Montaža ovog videa bila je naporna i danonoćna, ali uživao sam surađujući s Ivanom Perićem i Markom Jukićem. Pripomogao je i Ivan Efendić. Za obradu tona i slike pobrinuo se Dragan Kovačević. Njihov entuzijazam, kao i radovi umjetnika mlađe generacije na ovom Salonu, bude vjeru u kreativno sutra.

U procesu organizacije i postava izložbe učestalo smo bili izloženi pritiscima, „kontroll“ i zabranama gospođe Narcise (Narcisa Bolšec Feri – ravnateljica Muzeja grada Split), pa smo imali nakanu premjestiti Splitski salon u Sinj. Zamalo Sinj... ovako smo nekako ipak ostali. Ali, ako ne shvatimo Dioklecijanove podrume kao prvu crtu obrane digniteta splitskih umjetnika, Sinj je naša budućnost. S druge strane, tijekom cijelog procesa kreiranja 39. Splitskog salona, uz napor i nesanicu, dominirala je vrlo pozitivna atmosfera i to je zapravo pravi uspjeh za sve nas. Ovakvim "širokim" Salonom otvorena je nova platforma za dijalog glede budućnosti HULU- a i cjelokupne likovne scene u Splitu.

ALMOST SINJ...

Boris Šitum

I was both pleasantly and unpleasantly surprised by a call from HULU (Croatian Association of Visual Artists) to be a part of 39th Split Salon curatorial team. Pleasantly because I thought it was, in some way, an honour and appreciation of my artistic work so far, and unpleasantly because of the very idea of me evaluating my colleagues' work. Besides facing a fresh challenge, my decision to accept this invitation was partly influenced by the curatorial team selection. Dalibor is an experienced professional with "surgical" approach, while Božo is a new hope of Split curatorial scene. Already on the first meeting we decided to do an „open“ Salon, a survey of whole Split art scene.

This type of Salon was actually necessary. A large part of HULU members were dissatisfied with the way curators organised past Salons, inviting only a part of the scene to participate in the exhibition, around twenty same „faces“, according to them. Our curatorial team sent a call for participation to all artists within the association. Without "rigid" selection, and provided with a suggestion or two, every applicant gained an opportunity to present their work. This exhibition is actually a survey and invention of Split art scene. Unfortunately, a considerable number of artists did not react to the topic "Representations of Split", which is absolutely incomprehensible to me. So the first split refers to artists who respond to the theme and those who do not. People could see further dividedness in the display, where authors' work ranged from "late Romanesque" style to contemporary "post-modern tendencies". All in all, to each his own.

An important segment of whole story is the video under working title "Abeceda", in the organisation of curatorial team. It shows around hundred artists, art historians and

curators from Split talking about Split art scene and their individual positions within it in a short interview. I was surprised at the number of people that accepted to participate in the interview. Most of the collocutors were sceptical and worried before the interview, and left with a smile. Through this unusual experience I faced various energies and "karmas" of Split art scene. Some of them had ego so inflated it almost consumed the whole curatorial team, camera man and the equipment. Some of them were very humorous in their own humourlessness, some talk better than they usually can, some are embarrassingly creative and smart, some are so humble that I would agree to be a guarantor for their long-term bank loan... Artists are wonderment in the world, not even to mention curators. In any case, mutual communication shifts boundaries, brings down prejudices and makes us closer.

The montage of this video was exhausting, but I enjoyed working with Ivan Perić and Marko Jukić. Ivan Efendić also helped. Dragan Kovačević is responsible for tone and image processing. Their enthusiasm, along with youth generation's artworks on this Salon give hope for a creative tomorrow.

In the process of organising the exhibition we were constantly exposed to pressure, „control“ and prohibitions by Ms Narcisa (Narcisa Bolšec Ferri – head of the City Museum of Split) so at one point we thought about relocating Split Salon to the town of Sinj. Almost Sinj... Somehow we have remained here, but if we do not consider Diocletian's Basements a first line of defence of Split artists' dignity, Sinj is our future.

On the other hand, during the whole process of creating 39th Split Salon, followed by the hard work and insomnia, a very positive atmosphere dominated. That is the real success for all of us. A new platform has been opened for a dialogue regarding the future of HULU and whole art scene in Split.

Naslov:
Od svastike do krpeljuše

Lead:
Važan dio izložbe je njezin dokumentacijski i arhivski dio - uz izložbu, no i kao njezin dio, pokazani su video intervjui sa splitskim umjetnicima i kustosima

Andelko Mihanović

Tema ovogodišnjeg 39. splitskog salona jesu "Prikazi podijeljenosti / Representations of Split" koju potpisuje tročlani kustoski tim (po prvi puta u povijesti Salona) u sastavu: povjesničar umjetnosti dr. sc. Dalibor Prančević, povjesničar umjetnosti Božo Kesić i umjetnik Boris Šitum, koji u priopćenju za medije indikativno navode podijeljenost kao "jednu od dominantnih svojstava sredine." Nadalje, Salon prema viziji kustosa predstavlja "platformu na kojoj se sagledava heterogenost suvremenosti u domeni lokalnog umjetničkog izraza", što drugim riječima znači da Salon služi kao prilika i podloga za seciranje splitske likovne scene, odnosno prikaz radova gotovo svih sudionika umjetničkih zbivanja u Splitu, tvoreći tako jedan hibridni projekt između problemske izložbe koja tematizira koncept podijeljenosti s jedne strane i reference na okvirni pregled splitske likovne produkcije bez konvencionalne rigorozne kustoske selekcije s druge strane. Zbog toga je poziv za izlaganje na ovome Salonu upućen svim članovima Hrvatske udruge likovnih umjetnika Splita. Tako je izabrano sto tridesetoro umjetnika čiji su radovi izloženi u supstrukcijama Dioklecijanove palače, Salonu Galić, Galeriji umjetnina, Galeriji Kula i u javnom gradskom prostoru, čim je Salon nanovo markirao urbanu topografiju Splita kao istinski svoj, kojoj pripada fizički, intelektualno i duhovno i iz koje je i potekao.

Pitanje selekcije

Ovom su izdanju Salona, zbog velikog broja zastupljenih autora, kritičari koji ne djeluju u medijima

nego u "kuloarima" pokušali prikačiti epitete "panoramske" ili "revijalne" izložbe. Kako bismo došli do eventualnog odgovora na ovaj problem, valjalo bi posegnuti za kronologijom događaja. Kustoski tim dobio je unaprijed zadanu (ako se ne varam od HULU-a Split), temu ovogodišnjeg Salona "Prikazi podijeljenost/ Representations of Split", aludirajući na značenje pojma "split" u engleskom jeziku, koju je imao razraditi, ali ne i radikalno mijenjati, što znači da je u početku njihov angažman bio pod određenom restrikcijom. Uz to je HULU imao viziju otvoriti Salon svim svojim članovima, zbog čega su svi članovi udruge i dobili poziv za izlaganje na ovogodišnjem Salonu, čime se ispunio osnovni preduvjet za mapiranje suvremene splitske likovne scene. Vizija organizatora bila je da ukoliko prijavljeni radovi članova HULU-a ne budu odgovarali temi Salona, kustoski tim posjeti atelijere umjetnika ne bi li pokušao pronaći adekvatan rad ili pak približio temu pozvanom umjetniku. Ukoliko ni taj način ne bi urodio plodom, umjetnici su mogli biti zastupljeni na Salonu sudjelujući u snimanju pratećeg dokumentacijskog videa Ivana Perića u kojemu su odabrani govornici (njih oko 80), redom akteri splitske kulturno-umjetničke scene, odgovarali na pitanja postavljena od strane kustosa. Na taj način trajno je zabilježeni u video arhivu jedan likovni moment u Splitu i njegovi protagonisti. Bitno je stoga pitanje; da li se od početne ideje do konačnog rezultata, to jest izložbe, skrenulo s plana? S obzirom na stavove pojedinih aktera splitske likovne i umjetničke scene, zaključak je da ne odgovaraju svi radovi temi Salona, a niti zadovoljavaju određeni standard kvalitete. To se odnosi na činjenicu da je veliki broj umjetnika "prisutan" na Salonu svojim radovima, kao i na stajalište kustosa odnosno njihovo pozivanje na "neselekciju" u izboru radova, što je na prvi pogled nejasno jer je selekcija ono što daje legitimitet kustoskom djelovanju. Ipak, selektirana ili neselektirana, izložba je odraz likovne scene u Splitu, prikaz trenutka u životu splitske umjetnosti i prikaz podijel-

jenosti između kvalitetnijih i onih manje kvalitetnih. Problem selekcije indirektno sugerira možda i organizatorov tekst poziva na ceremoniju proglašenja nagrađenih umjetnika na ovogodišnjem Salonu: "Ovogodišnji Splitski salon, u sedamdesetogodini postojanja HULU-a, imao je za cilj prikazati trenutno stanje likovne scene u Splitu i obuhvatiti što veći broj članova udruge. Zbog specifičnosti takvog pristupa ove godine neće biti dodijeljena tradicionalna glavna nagrada "Emanuel Vidović", već će biti dodijeljene tri jednakovrijedne nagrade po mišljenju stručnoga žirija (u sastavu: Branko Franceschi, Mladen Lučić i Vice Tomasović).

Što to i kome smrdi na Splitskom salonu?

Referirajući se na kuloarski diskurs naveden u prošlom poglavlju, "smrdljiv" je bio dio odabranih radova, ali i sam način izlaganja radova u supstrukcijama Dioklecijanove palače. Da li je od radova sporna bila Cokarićeva svastika od osušenog magarećeg izmeta, koju su grupe inozemnih turista u ovih dvadesetak dana trajanja izložbe razasule i porušile ne jednom, već u nekoliko navrata? Jesu li to možda Tomasovićevi "Mi" ili "Oni", dva akrila na platnima na kojima su prikazani antropomorfni organizmi iz Tomasovićevog imaginarija? Umjesto traženja negativnih ili manje kvalitetnih radova, nastavit ću radije tekst ovim nizom radova koji su me se na ovaj ili onaj način pozitivno dojmili. Svidjela mi se "Noćna šetnja" Lucije Jelovac Rizzi, ulje na platnu nastalo 1983. godine, gdje je autorica na tamnoj pozadini pločnika prikazala ženski lik u crvenom ogrtaču zajedno s psom. Ovo ulje budi simpatije i ostavlja dojam topline, a otvara pitanje dobi ženskog lika. Na njenom licu, naime ne može se odrediti radi li se o djevojčici ili pak o starici, što podsjeća na slučaj skulpture "Jahača iz Artemisona". "Grupni autoportret" Blage Miše kolaž je iz 1997. godine. U njemu autorica konstruira vizuru ulice ili čak trga, sama podiže arhitekturu, možda imaginarnog grada, dodaje i dvije fotelje zbog čega se scena

pretvara u dnevni boravak, a našla se tu i jedna škrinja. Složeni već kao neobičajen postament gipsanog reljefa "Usnule muze" Hane L. Midžić iz 2013. godine daje zanimljivost ovom portretu, kao i ostaci i nanosi gipsa na obrazima i čelu. Zanimljiv je i rad naziva "Sarkofag sv. Dujma, Pelin i med, genetski kod različitosti" autorice Dijane Ive Sesartić, nastao 2015. godine u kombinaciji ne-umjetničkih materijala voska i biljke pelin, iz naziva pjesme "Pelin i med" Dina Dvornika. Jedva uočljiv je lik sveca izveden na poklopcu sarkofaga. Šteta što pored rada u prostoru nije istaknut autoričin "statement" kako bi publika bila upućena u autoričino "umjetničko htijenje". Posebnu pozornost na Salonu izazvala je "Krpeljuša", konceptualni rad slikara Stjepana Ivaniševića nastao ove godine, kojeg su kustosi Dalibor Prančević i Boris Šitum ocijenili izvrsnim. Pored staklene boce u kojoj se nalazi nekoliko krpelja izloženo je bijelo platno s autorovim tekstom koji najbolje prenosi značenje, to jest poruku samoga rada: "Ovo angažirano i provokativno djelo hrvatske suvremene umjetnosti polemizira s prošlošću, očiju uprtih u neizvjesnu budućnost. Lišeno je svake patetike, dodvoravanja i simbolike infantilnog besmisla. Ono se ne bavi trivijalnim pitanjima podjela, već daje dijagnoze koje zahvaćaju mnoge segmente našeg društva. Ono brutalno postavlja pitanja, ali traži i odgovore. Meni kao autoru pitanja samo naviru... Predstavljaju li ovi krpelji u boci pojedine teoretičare suvremene 'umjetnosti'? Predstavljaju li pojedine suvremene 'umjetnike'? Možda predstavljaju većinu uhljeba u politici i medijima koji se bave 'kulturom'? Ili su možda zbog isprepletenih interesa jednostavno izmiješani?" Rad vrlo direktno i agresivno preispituje temelje i pojavnost suvremene umjetnosti u Hrvatskoj, kao i ulogu umjetnika i povjesničara umjetnosti u društvu. Zanimljivo bi bilo otkriti značenje "Vi-teza" autorice Ane Skračić, nastalog u pečenoj terakoti 2015. godine, kojeg je autorica izlagala prije nekoliko mjeseci na svojoj samostalnoj izložbi u Salonu Galić. Skulptura je uska i

visoka, ima oblik torza bez udova, dio lica i desnog profila je zasječen, dio glave kao da je odrubljen i ti su isječci izloženi na postamentu pored skulpture. Nadalje, "Menopause" autorice Julijane Voloder, izrađen 2014. godine u poliesteru, čita se s leđa; ženska figura prekrivena je tamnom crvenom bojom od lopatica do bedara, nema glave ni ruku. Vrlo je intimna, a ujedno i otvorena publici za razmatranje menopauze kao prijelaznog, dramatičnog dijela života i dobnog prijelaza žene. Miroslav Radeljak predstavio se na ovome salonu svojom "Formom u nizu", dvama keramičkim oblicima iz 2012. godine koji su s jedne strane glatki i crveni, a s druge imaju naglašenu teksturu. Konačno, u radu "Bez naziva" iz 2015. godine boje i motivi odaju dosadašnji rukopis kipara Luke Mimice. Autor prikazuje, u kombiniranoj tehnici, plažu onečišćenu vrećicama, bocama, željezom, morskom vegetacijom i naplavinama.

Problem postava izložbe

Nadalje, među publikom se mogao čuti kritički stav prema ograda-ma koje su iskorištene za vješanje radova, koje prema mišljenju dijela publike nagrđuju izložbu te Salon zbog njih izgleda poput gradilišta. Važno je pojasniti da su one korištene jer kustosi u postavljanju izložbe prema odluci ravnateljice Muzeja grada Splita, institucije koja upravlja supstrukcijama Dioklecijanove palače, nisu smjeli koristiti čavle pa su se ograde, izgleda, nametnule kao jedino moguće rješenje. Čini se da su one vjerno prenijele temu Salona te su sugerirale u prostoru podijeljenost sredine, kao i osjećaj užurbanosti, kaosa i dojam improviziranog prostora-gradilišta, koji se povezuju s organizacijom ovog događaja. Svakako su svi propusti pouka za daljnji rad kustosima, a naročito Hrvatskoj udruzi likovnih umjetnika za rad na organizaciji svakog sljedećeg izdanja Splitskog salona.

Konačno, iz vlastite pozicije studenta povijesti umjetnosti i neiskustva koje s istom idu, teško je docirati i "suditi"

Naziv:
Kiosk na Prvoj vidilici

Lead:
Živopisnost i kontrast koji stvaraju štandovi sa suvenirima odmah kraj ili ispred izložbe, na neki način vizualizira podijeljenost iz naziva izložbe

Anja Posavec

Od najveće i najdugotrajnije splitske likovne manifestacije koja se rađa prije više od 40 godina za očekivati je mnogo, ili ništa, pogotovo ako se poznaje njezina povijest te se uzmu u obzir različite društveno-kulturne i političke slike koje su je pratile od začetaka do danas.

Ovogodišnji 39. Splitski salon tematskog je naslova "Prikazi podijeljenosti". Objе nam riječi iz samoga naslova sugeriraju široko otvaranje ka živopisnim diskusijama, bilo iz umjetničkog rakursa, bilo iz društvenog. Upravo ovakav naziv omogućava određenu demokraciju pri odabiru radova za izložbu i samih umjetnika izlagača od strane kustoskog tima, jednako kao i "dovršavanja" umjetničkog djela od strane gledatelja. Podijeljenost kao tema prožima sve aspekte naših života, a posebice se osjeća u vremenima u kojima živimo, simbolika ove riječi zaista je snažna, označava dakako i nepostojeće jedinstvo među umjetnicima. Samo splitski? Samo ime određuje ovaj Splitski salon, anticipirajući na neki način određenu količinu slobode koja je dana pozvanim umjetnicima. Izlagača/umjetnika je na ovogodišnjem Salonu bilo više no proteklih godina, zaslugom kustosa koji su željeli prodramati pomalo uspavanu splitsku likovnu scenu (koja možda i nije toliko uspavana, koliko nametnuto provincijska zato jer je čvrsto čuvana iza zatvorenih vrata određenog nepromjenjivog kruga ljudi), poslavši poziv za izlaganje na Salonu svim članovima HULU-a. Demistificirajući čitavu scenu otvorili su vrata za neka nova umjetnička ostvarenja već dobro poznatih, ali nepravedno zapostavljenih umjetnika ovoga grada.

Hommage Arsenu Dediću

Samo od sebe, kako to neka univerzalna pitanja često rade, postavlja se pitanje kome se uopće splitska scena obraća? Obraća li se ikome ili je dovoljna sama sebi? Traži li gledatelja? Može li preživjeti bez njega? Traži li gledatelj nju? U mnoštvu slika, skulptura, instalacija izloženih na ovom Splitskom salonu na trenutke postaje teško pratiti nit vodilju i dokučiti postoji li uopće misao vodilja? Ili namjerno ne postoji, kako bi se podcrtala osnovna tema samoga naziva Salona? Ako se svakom izložbom želi nešto poručiti, u kontekstu Splitskog salona, ovakvom grupnom izložbom prikazuje se trenutno stanje splitske umjetničke scene i upućuje na podijeljenosti koje su srasle u i sa nama, na grupe, manjine, umjetnike i one koji to nisu... Splitska je publika zahtjevnija (nije mala stvar odrastati u ovakvoj antičkoj veličini, gazeći po tisućljetnim rimskim ulicama kao da je to najobičnija stvar na svijetu). Određena umjetnička djela često nije lako interpretirati, shvatiti njihovu poruku ili osjetiti emociju koju isjavaju, ako pored nas nije sam umjetnik da nam ih pojasni. Poneko nas djelo jednostavno obuzme, učini da se zaustavimo i razmišljamo o njemu dugo i intenzivno te tako stvaramo vlastitu ideju i sliku. Neka djela su namjerno takva, neobjašnjiva ili do kraja otvorena. Većina je radova smještena u najveći prostor samoga Salona, u podrumске prostorije Dioklecijanove palače, pa se tu radovi poprilično gube i na trenutke guše u svojoj nepovezanosti. Živopisnost i kontrast koji stvaraju štandovi sa suvenirima odmah kraj ili ispred izložbe, na neki način vizualizira podijeljenost iz naziva izložbe. S druge strane, izložbeni prostor Galerije Kula nudi jednu sasvim drukčiju, intimniju priču, u tom malenom centralnom prostoru izloženi radovi stvaraju određeno zajedništvo, slično kao i u Salonu Galić preko puta kojeg je nezaobilazni izlog butika, u kojemu je postavljen jedan minijaturni hommage Arsenu Dediću Milana Brkića.

"Zimski" i "ljetni" grad

Posebno zanimljiva (dis)lokacija izložbe je kameni kiosk na Prvoj splitskoj vidilici na Marjanu, u čijih se dvadesetak četvornih metara izmjenjuje stotinjak analognih fotografija Duške Boban. Obnavljanjem te kamene kućice Split je dobio neizmjerljivo važan i poseban ugao za druženje, izložbe, razgovore. Umjetnica je izabrala među mnoštvom svojih, pa i vrlo intimnih slika, uzme li se u obzir njena neupitna ljubav prema ovome gradu i Marjanu posebice, one na kojima su prikazane zgrade splitske moderne i secesijske arhitekture, svakako okosnice urbanističke misli koju Split već odavno gubi... Zanimljiv je detalj fotografija koja prikazuje dio zgrade botaničkog vrta koji u svom nestajanju ugošćuje mladu violinisticu. U naletu "istosti" i uniformiranosti koju kroji možda neizbježno konzumerističko društvo, važnoj, odnosno jedinoj gospodarskoj aktivnosti koju naš grad trenutno prolazi lijepo bi bilo ponuditi još jednu, ne samo turističku, ponudu koja je protkana lokalnim životom. Revitalizacija stare suvenirnice iz pedesetih godina neće dati, nadamo se, još jednu prodavaonicu besmislenih plastičnih predmeta upitne estetike i kvalitete, već okidač/mjesto druženja, prostor i "zimskog" i "ljetnog" grada. U mediteranskome svijetu, osunčanome i divnome Splitu, dakako dobrodošlo izmijenjenom kako urbanistički tako i dijalektalno, internacionalizacija dolazi i prolazi jako sporo, kao da se provincijski segment ne može izvući iz Grada o kojemu se stoljećima pjeva, piše i slika. Salon propituje mjesto umjetnika u ovom gradu. U blagaj umjetničkoj učalosti grada koji se budi u travnju pa odlazi na počinak u studenome s prvim kapima kiše, možda je ovakav Salon upravo svojevrsna pobjeda nad vrlo premostivim razlikama među ljudima.

Naslov: Nikad bogatiji

Lead:
Kolonizacija Splita od strane turista i "rimske legije" nameće pitanje u kojoj mjeri je Split ostavio mjesta za kulturu, u svom filtriranju svih gradskih djelatnosti ka turizmu

Dora Barbarić

Splitski salon, manifestacija koja se održava od 1969. godine, u posljednjih 15 godina preuzela je biennialni ritam. Ovogodišnji salon održava se u prostorima Dioklecijanovih podruma, galerije Kula, Salona Galić kao i javnog prostora grada. 39. Salon broji oko 130 izlagača, što je rekordan broj od početka djelatnosti. Salon predvodi kustoski trio koji uključuje umjetnika Borisa Šituma i dva kustosa; Dalibora Prančevića i Božu Kesića.

Na plakatima Nikole Križanca osvanulo je veliko "ZAMALO SINJ", što bi bio samo jedan "insert" iz onoga što je prethodilo Salonu. Zaplet situacije dogodio se prošle godine, kada je nakon trideset godina upravljanja Dioklecijanovim podrumima Hrvatskoj udruzi likovnih umjetnika Grad Split oduzeo ključeve podruma, čime im je oduzet prostor za izlaganje kao i sredstva od prodaje ulaznica. U samoj udruzi došlo je do promjene vodstva, a Podrumi su dobili novog upravitelja, Muzej grada Splita. Nova ravnateljica Muzeja Grada, kontroverzna zbog Adria Art Annalea čije je 28. izdanje cenzurirala i privremeno zatvorila, sprječavala je kustoski tim da radi samostalno, neprestano ih kontrolirajući i ograničavajući im mjesto za rad. Ironično, dotična ravnateljica, koja se u rujnu predstavila na press konferenciji, istaknula je kako želi Split pretvoriti u prijestolnicu kulture do 2020. godine. Ovakav muzejski monopol (s time da je predloženo i pripajanje Etnografskog muzeja Muzeju grada Splita) označavao bi potpadanje svih splitskih kulturnih "punktova" pod jednu instituciju. To bi značilo veću kontrolu i ograničava-

vanje financijskih, prostornih i ostalih resursa potrebnih ovakvim manifestacijama. Netransparentnost, usudim se reći, zahvatila je i našu studentsku domenu, gdje su primjerice, članovi Studentskog zbora Filozofskog fakulteta birali sebi podložne studente za posao na Splitskom salonu, ne birajući pritom studente povijesti umjetnosti koji su naznačeni kao traženi u samom natječaju.

Uhljebarstvo i profiterstvo

Očigledno, Grad na kulturu gleda isključivo kroz ekonomsku prizmu, gdje je sam centar podređen turističkom doživljaju. Kao što je umjetnik Ante Kuštre istaknuo, u Splitu nema više pravog ateljea kao takvog, već su to suvenirnice i "svaštarne" uređene kako bi prijale oku turista, prodajući nekakav Mediteran u obliku magneta za hladnjak. Njegov atelje pretvorio se u eksponat, u vremensko-prostornu 4D instalaciju, kao dio postava Salona. Svoju reakciju na recentne događaje iznijela je nekolicina umjetnika na Salonu. Stipe Ivanišević, slikar koji se odmaknuo od svog likovnog izričaja, predstavio je "Krpeljušu". Postavljena je rakija u koju su ubačeni krpelji, a pokraj nje se nalazi tekst ispisan na panou, tobože sugerirajući promociju tog "pića". Autor se dotiče problematike vezane za prijašnjeg predsjednika HULU-a, postavljajući pitanje uhljebarstva i profiterstva u sferi umjetnosti i kulture u Splitu.

"Turistifikacija" grada potaknula je umjetnice Alemku Đivoje i Neli Ružić da se dotaknu te teme. Alemka Đivoje sa svojom video instalacijom "Oprosti što ne odgovaram odmah" progovara o situaciji u kojoj se današnji umjetnici nalaze. Prikazan je "screenshot" s njezinog mobitela, gdje joj se javlja poznanik/ca preko aplikacije "Viber", dok joj ona odgovara da se nije mogla ranije javiti jer je morala čistiti apartmane, što samo po sebi govori o otežanom statusu umjetnika u hrvatskoj svakodnevnici. Neli Ružić sa svojom "Neokolonijom", također video instalacijom, prikazuje dvojicu "rimskih vojnika" na ulazu u Zlatna vrata. Kolonizacija Splita od strane

turista i "rimske legije", u trajanju od travnja do listopada, također nameće pitanje u kojoj mjeri je Split ostavio mjesta za kulturu, u svom filtriranju svih gradskih djelatnosti u korist turizma. Ono što bih istaknula jest dokumentarni video u nastajanju; intervju sa umjetnicima, kustosima i ostalim sudionicima Splitskog salona koji ste imali priliku vidjeti u Salonu Galić. U tom intervjuu umjetnicima su postavljena dva pitanja: što bi za njih bila splitska scena te koja je njihova vlastita pozicija u umjetnosti? Odgovori su varirali; za pojedine je scena bila nekoherentna grupa, dok su drugi mislili da sva ta heterogenost tvori splitsku scenu. Ovakav, direktan prikaz umjetnika i njihovih mišljenja ujedno podiže svijest o trenutnoj problematiki pozicije umjetnosti u Splitu, ali nas također povezuje u toj "borbi" za opstanak kulture u ovome gradu.

Neuralgična atmosfera

Tema ovogodišnjeg Salona – prikazi podijeljenosti, zahvatila je tek dio izloženih radova, a kustoske selekcije ove godine nije bilo. No smatram da je upravo to trebalo ovom Salonu. U ovo recentno vrijeme kada su se "izdogađala" tolika prevrtanja oko Muzeja grada Splita, Salona i podruma, kustosi su predstavili dosta jasan prikaz i unutarnju poveznicu likovnosti i likovne umjetnosti u Splitu te njezinog kretanja kroz godine. Postavljanje uskih kustoskih koncepcija i elitiziranje samo bi još više podijelilo već ionako heterogenu splitsku scenu, stoga smatram da Salonu trebaju biti ostavljeni širokima i otvorenima za raznovrsnu kvalitetnu produkciju, što je ove godine i ostvareno. Neuralgična atmosfera koja se stvorila u Podrumima pomalo je utišana zavidnim brojem izlagača i njihovih projekata, dok su kustoski tim i HULU uložili sve napore u ostvarenje 39. Salona, unatoč svoj marginalizaciji od strane samog Grada.

* Tekst Dore Barbarić "Nikad bogatiji" objavljen je 4.12.2015. u Zarezu

Naslov:
Lice i naličje demokratičnosti

Lead:
Podijeljenost kao osnovna ideja koncepta izložbe prenosi antagonizme podijeljenog društva, a 'bombardiranje' količinom iznesenog i prikazanog nalik je na svakodnevno neselektivno serviranje informacija

Jasmina Šarić

Splitski salon je manifestacija koja se u Splitu odvija još od 1969. godine. Ipak, ovogodišnji Splitski salon po mnogočemu je izniman. Za početak, za razliku od prethodnih godina, prostor izlaganja ovoga je puta ograničen/proširen na užu gradsku jezgru: Salon Galić, podrum Dioklecijanove palače, galeriju Kula i atrij Galerije umjetnina te nekoliko javnih prostora u gradu. U moru sveopćeg podređivanja ovog dijela grada sektoru ugostiteljstva i turizma, izuzetno je značajno imati priliku vidjeti u samom centru grada ovako opsežan izložbeni postav suvremene splitske umjetničke produkcije. Međutim, ono što najviše zaokuplja pozornost na prvi pogled svakako je količina imena, članova Hrvatske udruge likovnih umjetnika, koji sudjeluju u ovoj izložbi, a time i mnogobrojnost i raznovrsnost predstavljenih radova. Ukupan broj je impozantan: čak 130 umjetnika predstavljeno se s više od 160 radova. Naime, za razliku od prethodnih godina, poziv za sudjelovanje na ovogodišnjem Salonu upućen je svim članovima HULU-a, čime se, načelom demokratičnosti, a u skladu s osnovnim konceptom izložbe temeljenim na podijeljenosti, željela prikazati sveukupna aktivnost splitske umjetničke scene te naglasiti njena heterogenost i nekoherentnost. Taj cilj uspješno je ostvaren, a tema podijeljenosti se, prema riječima kustosa, može iščitati na dvije razine. Prva razina interpretacije očituje se kroz individualne pristupe umjetnika i njihove odgovore na postavljenu temu, dok je druga razina saglediva

kroz paradigmu izložbe kao cjeline koja uključuje pristupnost velikog broja različitih umjetnika, a time i različitih radova i medija.

Osnova samog koncepta leži u ideji demokratičnosti, koja se na svojevrsan način oduvijek provlačila kroz poimanje "salonske izložbe", pa i kroz odustajanje od nje. Još o samih početaka održavanja ovakvih manifestacija moguće je pratiti kontinuiranu prisutnost pitanja izabranih i odbijenih radova, jednako kao i kriterija vrednovanja prema kojima se takva selekcija vršila. Tako nepostojanje selekcije, odnosno svođenje njezinih kriterija na minimum, postaje još jedna od specifičnosti ovog Splitskog salona. Pod osnovom demokratičnosti i uklanjanjem svih ili gotovo svih kriterija za odabir djela, kustoski tim kojeg čine Božo Kesić, Dalibor Prančević i Boris Šitum uspješno je otvorio prostor za prikaz raznih vidova umjetnosti i uspio u naumu da prikaže širinu scene, ali je sam kustoski koncept, možda i namjerno, relativizirao ulogu kustosa, a posljedično i postojeće kriterije valorizacije. Na ovaj način, 39. Splitski salon zapravo je više revijalna izložba članova HULU-a. Međutim, upravo je demokratičnim pristupom koji "što, kako i za koga" pretvara u "sve, svakako, za svakoga", istaknuta važnost razrađene kustoske koncepcije i prateće kritičke komponente.

Izložba u kiosku

Izbor podijeljenosti kao tematike primjer je kako se određeni antagonizmi iz suvremenog društva preslikavaju i na umjetničko stvaralaštvo. No, jednako kao što i podijeljenost kao osnovna ideja koncepta izložbe prenosi antagonizme podijeljenosti u društvenom smislu, tako i ova "bombardiranost" količinom iznesenog i prikazanog pronalazi svoj pandan u općoj zatrpanosti informacijama i koje nam se svakodnevno neselektivno serviraju. Demokratičnost kao osnovna ideja

se uistinu provlači kroz razne aspekte ovogodišnjeg Salona, pa se tako osjeća i u prostorima izlaganja. Sam postav jasno je artikuliran, svaki rad dobio je svoju autonomiju, jednako kao što je očuvana i autonomija samog prostora kao takvog, bilo da se radi o antičkim zidinama Dioklecijanove palače, "white cube-u" Salona Galić ili pak javnim gradskim prostorima. Međutim, važno je istaknuti i ulogu medija u kontekstu čitave ove priče. Naime, uoči otvorenja i nekoliko dana nakon otvorenja mogle su se pročitati tek najave događanja i sinteze već objavljenih izvještaja s otvorenja. Svaka kritička riječ svela se na minimalni medijski prostor. Nedostatak medijske pažnje i relevantnih tekstova ili likovnih kritika o izložbi koja predstavlja cjelokupnu splitsku scenu, u određenom smislu može se promatrati i kao kritika ili svojevrsno negiranje te iste scene. O postojanju, odnosno nepostojanju splitske scene vjerno govori video rad Ivana Perića, izložen u Salonu Galić, a koji je nastao kao svojevrsan produkt ovogodišnjeg Salona. Na pitanja o identitetu splitske umjetničke scene i poziciji umjetnika unutar nje govori stotinjak njenih relevantnih aktera, pa nam ovaj svojevrsni dokumentarni film predstavlja polazište za propitivanje različitih problematika; suvremene umjetnosti, Splita i suvremenosti splitske umjetnosti. Nedostatak prostora i platformi za izlaganje te nedostatak kritičke komponente neki su od često spominjanih aspekata u sagledavanju ukupne kulturne aktivnosti na području Splita, no sve one mogu biti ishodište promišljanja nekih novih idejnih rješenja.

Neminovno je potrebno aktualizirati potragu za novim platformama i prostorima izlaganja, kao i aktivnostima koje bi se mogle ostvariti. Na tome tragu je upravo kiosk na Marjanu, koji je intervencijom Duške Boban postao platforma za njezinu izložbu analognih fotografija pod nazivom "Moderan grad". Izborom i načinom prikaza motiva na svojim

fotografijama autorica podsjeća na zanemarenu ulogu moderne arhitekture u određivanju identiteta grada u svijesti Splitskana, ali ujedno i na svijetle primjere urbanizacije grada. To je možda najbolje opisao Sandi Vidulić rečenicom "možda zato što ne vidimo kaos koji nas okružuje, slike kazuju kako današnji grad (...) parazitira na prostranosti površina naslijeđenih iz bivšeg vremena". Mjesto izlaganja, napušteni kameni kiosk na Marjanu, sagrađen 1958. godine i prvobitno zamišljen kao suvenirnica, vremenom je izgubio svoju funkciju, ali danas je, nakon provedene revitalizacije, pretvoren u zanimljiv izložbeni prostor s višestrukim potencijalom za razvitak kao mjesto okupljanja i predstavljanja raznih umjetničkih i kulturnih praksi. Istovremeno je to svojevrsan otklon od institucionalizacije umjetnosti, ali i kritika "turistifikacije" grada.

Komunikacija s publikom

Međutim, jedan od ključnih faktora u formiranju jedne umjetničke scene, čini se da je u svemu ovome ostao pomalo zanemaren, a to je publika. Izuzev spomenutog video rada, koji daje neposredan uvid u stvarno stanje splitske suvremene umjetnosti, prosječan se posjetitelj vrlo vjerojatno našao zatečen pred ovolikim brojem različitih radova koji nisu nužno direktno odgovarali na temu Salona, što naravno u osnovi nije ni bio cilj. No upravo zbog toga, osjetio se određeni nedostatak popratnog materijala, u obliku tekstova ili "statementa" umjetnika. Na ovaj način, publika je ostala prepuštena vlastitoj, slobodnoj interpretaciji djela, što s jedne strane može biti promatrano kao pokušaj njezinog aktivnog uključivanja u sam proces, promišljanjem o suvremenoj umjetnosti i načinima na koje se ona očituje u radovima splitskih umjetnika, no s druge strane, i realna opasnost distanciranja određenog dijela publike koja nije dovoljno upoznata s kontekstom pojedinih ostvarenja. Također, propušteno je dodatno proširiti spektar popratnih zbivanja i

na taj način privući publiku, odnosno više nego pasivne promatrače; aktivno ih uključiti u procese suvremene umjetničke prakse. Razvoj komunikacije s publikom i njeno uključivanje svakako bi doprinijelo boljem razumijevanju i spoznaji o postojanju ili nepostojanju splitske scene. Uključivanje publike moglo bi se ostvariti na više razina, kao što su dodatni sadržaji, više medijske popraćenosti, otvaranje novih prostora publici i njenog neposrednog uključivanja u postojeće procese.

Temeljem svega navedenog, može se reći kako je splitska scena ovim Salonom prošla kroz prijeko potreban proces samoevaluacije, proces koji je kao takav nužan kako bi putem identificiranja postojećeg stanja bili postavljeni temelji za stvaranje nekih novih paradigmi i platformi koje bi omogućile i istinsko predstavljanje splitske scene u svim njenim oblicima i koje bi, vođene odgovarajućom kritičkom komponentom, poduprle njen put ka stvaranju vlastitog identiteta.

Tekst o 39. splitskom salonu nastalo je u okviru radionice likovne kritike Kako pisati o suvremenoj umjetnosti u organizaciji Hrvatske sekcije AICA-e, Galerije umjetnina Split i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

* Tekst Jasmine Šarić "Lice i naličje demokratičnosti" objavljen je 4.12.2015. u *Zarezu*

Prikazi podijeljenosti,
mnoštvo upitnika

Ivana Vukušić

Ove godine najvažnija umjetnička manifestacija grada Splita – Splitski salon, otvorena je grandiozno i sa stilom. Nakon dugog niza godina elitističkog pristupa organizaciji Salona, na način da se samo odabranim umjetnicima upućivalo pozive, ovaj put sa svježim licima u sastavu organizacijskog tima Hrvatske udruge likovnih umjetnika, pod predsjedavanjem Vice Tomasovića, a pod palicom dvojice kustosa Dalibora Prančevića i Bože Kesića, jednog umjetnika Borisa Šituma, te ostalih suradnika i asistenata, Salon je okupio gotovo polovicu članova HULU-a Split i predstavio njihove radove. Poziv je bio upućen svim članovima, a nazivom “Prikazi podijeljenosti / Representations of Split” ostvarena je mala jezična manipulacija koja je aludirala na (podijeljenju) umjetničku scenu grada Splita, koju je suprotno nazivu ova manifestacija pokušala ujediniti. Zadnjih godina može se osjetiti nedostatak dijaloga među akterima scene te odvajanje u grupacije, što dovodi do negativnih naboja u javnosti. Naravno, zbog kompleksnosti takvog pristupa konceptu manifestacije, dogodili su se i propusti. Nužnost i potreba da se splitska scena predstavi, naveli su kustose da radove ne selektiraju, a posljedično tome nastali su i problemi u samom postavu izložbe. Zbog nedavne afere oko podruma Dioklecijanove palače i pokušaja cenzuriranja manifestacije Adria Art Annale, upravo su oni bili prvi izbor organizacijskog tima za lokaciju Salona, uz Galeriju Kula, Salon Galić i atrij Galerije umjetnina. U protivnom, kako je navedeno u članku Slobodne Dalmacije u razgovoru s timom, Salon bi vjerojatno bio preseljen u Šinj. Također, podrumi su kao dugogodišnji izložbeni prostor Splitskog salona ipak kulturna lokacija koja ima vrijednost i značenje u predstavljanju lokalne umjetničke scene. Uz navedene lokacije, određeni dio radova je “intervencirao” i u javni prostor. U ovom trenutku upućujem kritiku zbog nedostatka uputa ili popratnih materijala koji bi ukazali na dislocirane sredine.

Splitska umjetnička scena –
tendencija i recepcija

Prvo pitanje koje se nameće samo od sebe a otvara i mnoga druga pitanja, jest sama svrha manifestacije, kome je ona namijenjena (sceni samoj i/ili publici), i koliko je u toj namjeri uspješna? Referirajući se na naziv kustoskog kolektiva WHW (što, kako i za koga?), upravo su mi se ova tri pitanja konkretizirala kao ona koja objedinjuju format, postav i svrhu Splitskog salona. Na samom otvaranju prisustvovao je veliki broj posjetitelja, pojedinaca kojima je struka usko vezana uz likovnu scenu, ali dakako i znatizeljnika koji su došli posjetiti tu prestižnu splitsku manifestaciju. Međutim, koliko se tih posjetitelja ponovo vratilo i pomno sagledalo radove? Posljednjih dana lokacije izložbe posjećivalo je mali broj posjetitelja, a svakako je bilo zanimljivo osluškivati njihove komentare koji nam uvelike govore o recepciji i doživljaju suvremene umjetničke scene. No, čija je uloga da se pojedincima približi suvremena umjetnost; umjetnikova, kustoska i/ili likovnih kritičara, pitanje je koje se nastavlja na prethodna. Iako je to tema za neku d(r)ugu raspravu, teško je primijetiti da se ovakvim kustoskim konceptom i o tome nejasnoća koncepta i demokraciost u pristupu postavi i recepciji otvorila je polje za veliki broj nadolazećih rasprava, a Splitski salon je zamišljen kao “platforma na kojoj se sagledava heterogenost suvremenosti u domeni lokalnog umjetničkog izraza” – kako poručuju organizatori. Kada govorimo o splitskoj umjetničkoj sceni teško je artikulirati stav koji bi objedinio sve ono što se na njoj događa ili pak ne događa. Velik je broj umjetnika predstavljenih na Salonu čije mjesto stvaranja uopće nije vezano uz grad Split, pa se postavlja pitanje što je uopće scena i kolika je njena pojavnost

u gradu? Da li je ona nekakva kulturna “univerzalija” ili živi organizam grada? Učmalost sredine u kojoj se formira splitska scena proizlazi iz različitih rakursa; ekonomskog, političkog, socio-kulturnog, te se očituje u korpusu i “prezentnosti” same scene. Problemi na koje umjetnici nailaze u produkciji odnosno realizaciji ideje rada često sputavaju i degradiraju stvaralački zanos, što je tema velikog broja radova ovog Salona. Ako se samo prisjetimo sveopćeg kaosa koji je nastao kada je pisana kulturna strategija grada nije ni čudno što u javnosti dolazi do konfuzije. Nedostatak izlagačkog prostora, ateljea, umjetničkih programa, projekata i rezidencija sigurno utječe na kvalitetu i produktivnost umjetničke sredine. Uz samu podijeljenost scene koja se osjeća u izričaju i stvaralačkom pristupu, a koju ovaj Salon tematizira i prikazuje, osnovna problematika je kroničan nedostatak kritičkog dijaloga među njenim akterima. Također, proboja u tradiciju i dogmu, provokacije, radikalnosti i progresivnosti u tematici radova te umjetničkom izričaju spomenutih aktera, gotovo da i nema. Možda je to ogled konfuzne današnjice, gdje smo konstantno zatrpani informacijama i opterećeni borbom za egzistenciju, no to nam ne bi smjelo biti opravdanje. Baš u ovom trenutku, iz ove pozicije, moramo uprengnuti sve svoje snage i provocirati, polemizirati, postavljati još više pitanja, zapliliti se u odgovorima, komunicirati, misliti i otvarati dijaloge, bilo aktivnim djelovanjem u zajednici, vlastitim stvaralaštvom u bilo kojoj domeni, okruglim stolovima ili edukacijom. Sve je dopušteno, a interdisciplinarnost je nužna. Nažalost, upravo su nedostatak sinergije raznih disciplina i eksperimentiranja doveli do letargije i manjka kritičnosti. Podijeljenost nije nužno loša, više je riječ o različitostima koje su prirodne. Ovim tekstom a priori nemam namjeru skretati pažnju na negativnosti jer mlađe generacije itekako rade, splitska umjetnička scena se polako uzdrjava i kreativnog zanosu ne nedostaje. No, je li to dovoljno? Ono što se može zamijetiti jest manjkavost u promišljanju rada, neartikuliranost u stavovima i ograđivanje od potencijalne kritike sredine.

Postav – tehnička problematika i
prezentacija

Ulaskom u glavni izložbeni prostor Salona, same podruma Dioklecijanove palače, postaje nam razumljivo koliko je to neadekvatan prostor za postav. Vlaga, nedostatak kvalitetnog osvjetljenja, voda koja curi sa svih strana, životinjski izmet, nemogućnost korištenja infrastrukture zbog rizika oštećivanja, onemogućavanje rada i represija nadležnih institucija (koje određene izložbene prostore smatraju svojim vlasništvom kojim mogu upravljati diktatorski), umanjili su kvalitetu prezentacije radova, a samim time i recepcije. Korespondencija radova i prostora također je izostala. Prvi dojam jest da su u istočnom krilu Podruma postavljene radovi uglavnom konceptualnog karaktera, a u zapadnom krilu oni figurativnog, iako prolazeći kroz daljnji postav primjećujemo namjeru da ne prevladava jedan tip u određenom prostoru. Tematika na koju nailazimo u velikom broju radova raznolika je, no ipak se može svesti na nekoliko nazivnika: “turistifikacija”, kulturna politika, unutarnje borbe pojedinca, položaj umjetnika u društvu i slično. Budući da su Podrumi kao izložbeni prostor najveći i postavom najbrojniji, izdvojit ću nekoliko radova koji su se tu istakli. Rad koji se nalazi na samom izlazu iz zapadnog krila podruma “Sarkofag Sv. Dujma, Pelin i med, različitost genetskog koda” Dijane Ive Sesartić prikazuje objekt u obliku sarkofaga u kombiniranoj tehnici voska, na podlozi od pčelinjih saća koje potom prekrivaju sam sarkofag. Preciznost i slojevitost rada koja odgovara na temu salona, asociirajući na pjesmu splitskog autora Dina Dvornika “Pelin i med” te povijesni kontekst, način na koji je rad smješten u prostoru, izvrstan je primjer promišljenosti koja zadovoljava i uokviruje sve potrebne aspekte; zanatski, estetski i semantički. Nadalje, od umjetnika mlađe generacije izdvojila bih djelo “Bez naziva 009” kipara Dragoslava Dragičevića, oku privlačnu instalaciju u prostoru nastalu u kombiniranoj tehnici kartona i mramora, zasebno postavljenu u jednu od podrumskih soba. Na podu uočavamo gomilu oblika izrezanih iz kartona koji prika-

zuju fasadu kuća te jedan mramorni objekt koji predstavlja cijelu kuću. Dragičević često u svojim radovima tematizira odnos sebe kao umjetnika naspram okoline koja ga okružuje pa tako i u ovom radu možemo iščitati podijeljenost autora predstavljenog puninom mramorne kuće, aludirajući među ostalim na kamen s otoka Brača odakle je umjetnik porijeklom, naspram “Šuplje” okoline. Radi li se ovdje o neaktivnim umjetnicima koje autor možda želi akcentuirati, na posjetitelju je da dokuči sam. Diskurzivni element video rada naziva “Baba” umjetnika Darka Škrobonje u trajanju od otprilike pet minuta ostavlja nas duboko potresenima ljudskim pričama, koje su prepune oprečnih apsurdnosti. Škrobonja u ovom radu spaja snimku njegove bake dok nožem gulj kožu zeca s audio zapisom razgovora s unukom sudionika Drugog svjetskog rata, koji prepričava tragičnu sudbinu svoga djeda. Inače, iako je Škrobonja još uvijek student, svojom produktivnošću je aktivniji na umjetničkom polju od nekih kolega koji su na Salonu predstavljeni. Izuzetno simpatična je i instalacija Dina Bičanića nazvana “Dopunska nastava”, niz redova školskih klupa koje oponašaju učionicu s podrumskih zidom kao pozadinom. Na klupe su postavljeni razni predmeti koje je autor izradio poput: slušalica napravljenih od žvakaće gume, komada cigle na koji su nacrtane tipke predstavljajući mobitel, opuška cigarete izrađene od drva. Osobno razočaranje predstavlja mi rad Brodotrogir Vilima Halbartha, čija pretjerana pretenzionost izražava megalomaniju autora postava. Naizgled zanimljivu instalaciju cijevi broda postavljenih u jednoj od podrumskih soba uz snimku varioca šķvera Brodotrogir, uništio je pretjerano izražen i napadan postav objekata spram prostora koji je tako zašavši u okolne prostorije narušio autonomnost susjednih radova.

Suradnja i interakcije Salona

Od ostalih noviteta koji su se u sklopu salona dogodili skrećem pažnju na suradnju Salona s emisijom Grid “community” radija KLFM. U njoj je u nizu razgovora s akterima umjetničke

scene, uz koordinaciju samih kustosa, dokumentirana njihova radna biografija i najavljene buduće akcije. Slušaatelji se tako putem podcasta predstavljenih na web stranici radija imaju priliku upoznati s kustoskim dvojcem salona, zatim s kustoskim kolektivom Our, Ninom Jurić organizatoricom festivala Nus te s Duškom Boban inicijatoricom revitalizacije kamenog kioska na Marjanu koja u okviru Salona izlaže svoje analogne fotografije s prikazima moderne arhitekture grada Splita. Hvalevrijedan projekt kojim se želi osnažiti kulturna ponuda grada prema lokalnom stanovništvu ali i posjetiocima, kiosk na Marjanu zamišljen je kao platforma za buduće projekte i suradnje u kulturi i umjetnosti gdje su svi protagonisti scene pozvani da sudjeluju. Definitivno najbitniji dio postava Salona Galić je arhiv žive memorije u kojem se prikazuje stotinjak splitskih umjetnika i desetak povjesničara umjetnosti koji u kratkim videopisima iznose svoje misli i stavove o splitskoj umjetničkoj sceni te uloji umjetnika u današnjem svijetu. Posjetitelji mogu izabrati umjetnika i poslušati njegovu analizu same scene što je izuzetno važno za stvaranje odnosa umjetnik-djelo-posjetitelj. Sama količina videa i znatizelja da se upozna protagoniste, navodi posjetitelja na povratak u Salon. 39. Splitski salon kao društveno zvanje, kako ga je novinar Sandi Vidulic okarakterizirao (a što on uistinu jest), tako je ipak osvijestio potrebu da se nadiđu podjele kako bi se pojedini akteri umjetničke scene zbližili i ostvarili komunikaciju, a potom i da se potencijalna megalomanijska produkcija. Na tom tragu zaključujem ovaj tekst mišlju Nicolasa Bourriauda: “Kao ljudsko djelovanje utemeljeno na razmjeni, umjetnost je istovremeno i objekt i subjekt etike: tim više što je, za razliku od ostalih djelatnosti, njezina jedina funkcija da se izloži tom razmjeni. Umjetnost je stanje susreta”

* Tekst Ivane Vukušić
“Prikazi podijeljenosti,
mnoštvo upitnika”
objavljen je 04.12.2015
na kulturpunkt.hr

Što smo naučili od ovogodišnjeg Splitskog salona?

Jasminka Babić

Ovogodišnji 39. po redu Splitski salon, koji je tijekom studenog bio postavljen u Podrumima Dioklecijanove palače, Salonu Galić, Galeriji Kula i u javnim prostorima grada, za cilj je imao pružiti uvid u stanje suvremene umjetničke scene u gradu Splitu. S više od sto trideset izlagača Salon je kvantitativno obuhvatio veliki dio produkcije, no kao najvažnije iskristalizirao je niz problema i pitanja vezanih uz sam Salon, ali i uz budućnost HULU-a kao temeljne umjetničke strukovne udruge u Splitu. Nažalost, kada bi ga promatrali isključivo kao izložbu, našli bi se na izrazito skliskom terenu. Nejasan izložbeni narativ i velik broj radova koji kvalitetom nisu primjereni respektabilnoj manifestaciji jasno ukazuju na postojanje značajnih problema. Stoga je važno pokušati razjasniti uzroke ovakve situacije.

Problemi s prostorom

Najveći dio Salona postavljen je u podrumima Dioklecijanove palače. Ovaj arhitektonski i povijesno jedinstven prostor već više od dvadeset godina redovito ugošćuje izložbe suvremene umjetnosti. Iako je kao izložbeni prostor zahtjevan, u njemu smo u protekla dva desetljeća vidjeli izuzetno zanimljive primjere komunikacije suvremenosti i povijesti. Međutim, najvažniji razlog zbog kojega je ovogodišnji Salon morao biti organiziran upravo u Podrumima leži u činjenici da potezi trenutne gradske uprave jasno ukazuju namjeru njihove potpune komercijalizacije. Osim problematične politike Grada prema baštini i gospodarenju kulturno-umjetničkim resursima, ova činjenica za sam HULU predstavlja veliki problem, naime nakon što su prošle godine ostali bez prihoda koje su im donosili Podrumi, izgleda da polako ostaju i bez najvećeg izložbenog prostora kojeg su

godinama neometano koristili. Da bi potpuno razumjeli situaciju, potrebno se prisjetiti kako je uopće došlo do toga da jedna umjetnička udruga “gospodari” prostorima Podruma. Kada je 90-ih godina prošlog stoljeća vlasnicima vraćen izložbeni prostor u Krešimirovoj ulici u kojem se tradicionalno održavao Splitski salon, umjetnici su na upravljanje i korištenje dobili prostor Podruma. U to poratno vrijeme turizam u Splitu je bio daleko od današnjeg, pa je samim tim i značaj ubiranja prihoda od ulaznica bio minoran. U osnovi, umjetnici su dobili izuzetno koji je predstavljao svojevrsnu crnu rupu u tkivu grada. Porastom broja turista, rastao je i ukupni prihod i postotak koji je ubirao Grad. No ipak, HULU je stekao značajnu financijsku neovisnost koja je omogućavala produkciju uistinu zahtjevnih izložbenih projekata. Istovremeno, udruga se nije prilagodila novom načinu financiranja neprofitnog sektora u Hrvatskoj. U svibnju prošle godine Grad Split je došao u posjed Podruma i dao ih na upravljanje Muzeju grada, čije novo vodstvo dodatno otežava trenutnu situaciju. Ovogodišnjem Salonu prethodilo je 28. izdanje Adria Art Anala koje je bilo obilježeno skandalom oko cenzuriranja radova te privremenim zatvaranjem izložbe. Situacija je riješena, no pritisak moguće cenzure ostavio je jasan trag na organizatorima Salona koji je uslijedio. U procesu pripreme samog Salona u jednom je trenutku čak bilo upitno njegovo postavljanje u Podrumima, pa od tud i plakat na kojem podnaslov “Zamalo Sinj” navodi Sinj kao alternativno mjesto održavanja izložbe. Ipak, Salon je otvoren u samim Podrumima, s velikim brojem izlagača i posjetitelja, što je dobro utoliko što je gradskoj upravi jasno pokazano da je ipak riječ o velikom broju potencijalnih korisnika, odnosno budućeg biračkog tijela.

Zbunjujući format izložbe

Možda najveći nesporazum, a ujedno i najveći problem ovogodišnjeg Salona, dogodio se

pri nesretnom odabiru formata izložbe. Novoizabrano vodstvo HULU-a iskazalo je potrebu za revijalnim pristupom i uključivanjem što većeg broja članova udruge. Za kustoski tim pozvali su potencijalno zanimljivu kombinaciju; Borisa Šituma, umjetnika i voditelja udruge Kvart, Dalibora Prančevića, kustosa s iskustvom rada na dva prethodna salona i Božu Kesića, mladog kolegu koji je kroz diplomski rad na splitskom Filozofskom fakultetu obradio cjelokupnu povijest Splitskih salona. Suočeni s navedenim zahtjevima postavljenim od strane HULU-a, kustosi su donijeli odluku da se u osnovi odriču selektorskog segmenta rada te su poslali pozive svim članovima HULU-a i uključili u izložbu sve prijavljene. Kao tema i naslov Salona naveden je “Prikaz podijeljenosti” (ukazujući na evidentnu podijeljenost među akterima splitske umjetničke scene). Rezultat ovakvih odluka je hibridna izložba koja je u osnovi revijalna, no ipak s naznačenom temom i potpisanim kustoskim timom. Problem je dalje generiran jer je iz izložbenog narativa teško iščitati ikakav koncept, a suprotstavljenost nije vidljiva ni iz samog postava radova koji uglavnom uopće međusobno ne komuniciraju. Podijeljenost scene eventualno se može iščitati/odgledati iz razgovora koje je kustoski tim snimio s preko stotinu umjetnika i kustosa, naravno, pod pretpostavkom da promatrač ima volje i vremena pregledati izuzetno obimni video materijal. Koji su razlozi ovakvih nesporazuma? Možemo ih tražiti u povijesnom razvoju Salona kao izložbene manifestacije. Iстина, on se kao izložbena forma nužno vezuje uz zastarjele oblike revijalne građanske manifestacije. Međutim, paralelno uz razvoj takvih, komercijalno orijentiranih izložbi, povijest salona poznaje i primjere poput Salona odbijenih ili Jesenskog salona koji su svojim progresivnim predznakom značajno utjecali na promjenu paradigme moderne umjetnosti. U hrvatskim okvirima izuzetno je važan Riječki salon iz 1954. godine, kada je pod vodstvom Radoslava

Putara ta manifestacija pokazala da može biti izuzetna platforma za promociju novog načina percepcije i propitivanja suvremene umjetnosti. Ako pogledamo povijest Splitskih salona, već je u osamdesetim godinama postalo jasno da kustoske koncepcije donose nužnu kvalitativnu analizu i rezultiraju relevantnim i kvalitetnim prikazima umjetničke produkcije. Nakon ratne pauze devedesetih godina, u posljednjih petnaestak godina splitski je HULU organizacijom Salona koji su većinom bili tematski, pokazao da je u stanju producirati izuzetno značajne skupne izložbe koje su splitskoj publici predstavile neke od najzanimljivijih autora iz Hrvatske, ali i su kontekstualizirali rad članova udruge (od broja umjetnika koji su participirali na Salonu uvijek ih je pedeset posto bilo članova HULU). Nakon što uzmemo u obzir sve navedeno, još više čudi činjenica da se u Splitu prebrže zaboravi naučeno i prečesto iskaže potreba za Salonom u formi revijalne izložbe (posljednji pregledni Salon organiziran je 2007. godine). Razloge za odabir revijalne izložbe možemo tražiti i u očitoj činjenici da veliki broj članova HULU-a smatra da je važno izlagati na Splitskom salonu. Iako je na prvi pogled ovakav stav pozitivan, on u sebi nosi i svojevrsni anakronizam. Takav je pristup posljedica značaja kojeg je Salon imao u drugoj polovici 20. stoljeća. Preko povijesnih udruženja umjetnika čiji je HULU baštinik (ULUH, HDLU) usmjeravao se tadašnji razvoj umjetnosti te se omogućavalo stvaranje, izlaganje i otkup radova za muzejske institucije. U tom su kontekstu Saloni funkcionirali kao izlog godišnje (ili višegodišnje) produkcije koja je dalje umjetnicima davala veću mogućnost vidljivosti njihova rada (s tim da je naravno uvijek postojao sukob onih “podobnijih” više vidljivih, i onih kojima je izlaganje bilo onemogućeno). S promjenom društvenog okruženja i sistema funkcioniranja suvremene umjetničke produkcije, takav model uistinu postaje zastario i bespredmetan. Ove promjene su popraćene i istraživanjima različitim

formata izložbi i načina prezentacije umjetničkog rada. Suvremene komunikacijske platforme i veća mobilnost aktera umjetničke scene pružaju mnogo lakši uvid u nečiji rad i, posljedično, umjetnicima omogućuju bolju vidljivost njihova rada. Činjenica je da u današnjem Splitu i čitavoj Hrvatskoj, postoji velik broj različito profiliranih izložbenih prostora u kojima se primjereno može prezentirati uistinu heterogena suvremena umjetnička produkcija.

Strah od kritičkog mišljenja

Vjerojatno najinteresantniji aspekt ovogodišnjeg Salona su komunikacijske platforme. Osim već spomenutih snimljenih video razgovora, posebno zanimljiva je suradnja s radio emisijom Grid na KLFM-u. Preslušavajući Split Salon Special može se dobiti dobar uvid u raznovrsne teme i formate u kojima se odvija živa nezavisna kulturna scena u gradu. U ovom kontekstu posebno je zanimljiv razgovor s Vicom Tomasovićem, trenutnim predsjednikom HULU-a. Iz njegovog razgovora s Daliborom Prančevićem saznali smo da je usprkos učestalim pozivima povjesničarima umjetnosti da se priključe članstvu HULU-a, istima onemogućeno da budu dio upravnog odbora udruge. Očita nelagodna koja stoji iza ovakve odluke rezultat je temeljnog nerazumijevanja srodne struke. U Hrvatskoj djeluje niz strukovnih udruuga koje okupljaju povjesničare umjetnosti, likovne kritičare, teoretičare i kustose, stoga je osnovni razlog za njihovo eventualno priključivanje članstvu HULU-a isključivo podrška. Tim više ovakav postupak postaje uistinu problematičan. Kada pogledamo pojedinačno radove koji su bili izloženi na Salonu i uzmemo u obzir kompleksnu situaciju Salona i pozicije HULU-a začuđuje izuzetno mali broj umjetničkih radova s kritičkim predznakom. Umjesto da se platforma same izložbe iskoristi za problematizaciju opisanog stanja suvremene scene i odnosa prema njoj, ne možemo se oteći dojmu da

je svaka kritička oštrica namjerno otupljena. Važno je ipak navesti da su se na otvorenju Salona pojavile anonimne intervencije kao komentar navedene situacije - fotografije rada u javnom prostoru s natpisom ne/salonska umjetnost i naljepnice Muzeja loše umjetnosti (MOBA) koje ovom prigodom prenosim. Nakon samog otvorenja uglavnom je sve uklonjeno (pretpostavljamo od strane organizatora). Vjerojatno je najveći problem predstavljala treća intervencija koja je prikazivala trenutnu ravnateljicu Muzeja grada s natpisom “odlazim”, pa je u strahu od mogućih problema cijeli izložbeni prostor očišćen od ovakvih sadržaja. Svojevrsan vid autocenzure ukazuje ipak na nespremnost da se poslušaju svi glasovi uključenih u Salon i da je uporno navođenje demokratizacije samog Salona ipak uvjetovano i nekim “višim” silama. I na kraju ostaje pitanje iz naslova ovog teksta. Pred novim vodstvom HULU-a stoji odluka o daljnjem smjeru rada udruge i definiranju razvoja budućih Splitskih salona. Trend sužavanja isključivo na lokalnu scenu može dovesti samo do neželjene situacije u kojoj ipak ostajemo samo sebi bitni, samozadovoljni i izolirani. U budućem razvoju Salona uistinu su otvorene obje mogućnosti; da se Salon vrati u pasatišičku formu čiste reprezentacije ili da jačim profiliranjem kvalitete kroz jasne kustoske koncepcije dalje razvija platforme istraživanja suvremenog u umjetnosti.

* Tekst Jasminke Babić “Što smo naučili od ovogodišnjeg Splitskog salona?” objavljen je 22.12.2015. na stav.cenzura.hr

Statistika je htjela da ovogodišnji Splitski salon ne bude uspješan. Naime, kod članova neke udruge, ma čime se ona bavila, otklon prema novim i svježim viđenjima možete naći u manjine, dok je većina “norma-lna” i ne izlazi iz predviđivog horizonta očekivanog ponašanja. Tako je u neku ruku i s umjetnicima. Stoga je 39. Splitski salon morao biti loš, jer mu je glavna ambicija bila pozvati što više vizualnih umjetnika (mahom članova HULU-a), kako bi se napravila “inventura splitske scene, ako ona postoji”. Dapače, jedna od vodećih osoba u sadašnjoj garnituri udruge splitskih likovnjaka mi je rekla kako im glavna namjera nije bila toliko napraviti Salon za javnost, koliko omogućiti da se susretu umjetničke suprotstavljenosti na jednom mjestu, odnosno sami umjetnici prilikom otvaranja. U tom smislu Salon je bio autoreferencijalan – namijenjen više tome da ga kroz “obred” susreta konzumiraju umjetnici (nerijetko klanovski zavađeni), negoli je upućen posjetiteljima koji nisu likovno aktivni. S obzirom na dobre dojmove ostvarene prilikom čina, ili “happeninga”, otvaranja, može se reći da je taj segment Salona bio uspješan.

Razlog ovakvoj koncepciji, koja zbog površnog teorijskog pristupa nije u ostalim dijelovima polučila uspjeh, krije se možda u pragmatičnijoj osnovi. Naime, novo vodstvo HULU-a došlo je nakon turbulentnih promjena u Udruzi, koja nisu prošle bez prozivki po medijima, a Salon na kojeg su svi članovi pozvani da podijele duh zajedništva čini se kao bolje rješenje da se etablira nova garnitura, od još jednog “kustostog Salona” na kojeg izbornik pozove tek desetinu članstva Udruge, što bi moglo značiti nezadovoljnu većinu već u startu mandata. Nadalje, velika količina radova, 130 umjetnika izlaže 160 djela, morala je dovesti do privremenog “zaposjedanja” Dioklecijanovih podruma s umjetnošću, čime se

otvorila tema (nakon uvertire s nedavnim sukobom vodstva Adria Art Annalea i ravnateljice Muzeja grada) o opravdanosti odlučivanja Muzeja o umjetničkim programima HULU-a u Podrumima. I tijekom ovog Salona predsjedništvo HULU-a se bunilo da je od strane ravnateljice Muzeja onemogućen planirani postav slika kojim se namjeravalo isticati suprotnosti umjetnika usporednim postavljanjem njihovih slika uza zid u velikoj dvorani u zapadnom krilu Podruma. Bez obzira što slikama nije mjesto u Podrumima, ne samo zbog vlage, već i rasvjete, ukoliko je istina da slike nisu mogle biti postavljene blizu zidova, jer je to spriječeno kako bi ostala vidljiva antička arhitektura, radi čega organizatori Salona nisu zadovoljni “kompromisnim” postavom, onda je riječ o krajnjem zastranjivanju od strane Muzeja. Naime, ne može se čak reći kako je ovdje komercijalizacija baštine istisnula prezentaciju i vrednovanje splitske umjetnosti, jer je za vrijeme izložbi posjet Podrumima besplatan. Nego je problem što Muzej ne delegira osobu sa senzibilitetom za umjetnost. Zapravo, pokazalo se da Muzej nije ekipiran da pored svih izložbenih prostora koje vodi, osmisli i program za Podrume pa se može reći da nisu opravdali razlog zbog kojeg im je taj dio Palače dodijeljen na upravljanje. Kao znak revolta protiv takvog tutorstva lišenog strukovnog pokrića, na Salonu se pojavio anonimni rad na kojem je ispod fotografije aktualne ravnateljice stavljen natpis “Odlazim”. Ovaj uradak ima političku konotaciju, jer od nadležnih traži da umjetnicima vrate autonomiju izlaganja u Podrumima.

Što je s izloženim na 39. Salonu? Da ste pozvali, radi “inventure” njihove scene, sve autore u Pekingu, Moskvi, Londonu ili Parizu da izlože radove, ukupni rezultat također ne bi bio sjajan. Međutim, mogla bi se očekivati određena količina ne reprezentativnih, ali zanimljivih, svježih, ili suludih ako hoćete, ideja, svakako i onih koje korespondiraju s vremenom. Ono po čemu je Salon

loš nije zapravo “zakon” statistike, spomenut na početku teksta, nego mala količina relevantnih radova koji su utemeljeni “ovdje i sada”. Dobar dio ih se doimlje kao da su na nekom “šufitu” proveli dugo, dugo vremena, a sada su spušteni na izložbu. No, ideje zbog kojih su nastali u međuvremenu su se pretvorile u prah, tako da ih ni najbolji forenzičari ne bi mogli rekonstruirati. Kao da se radi o iskorijenjenosti umjetnika, mimo kojih je prošla, ne samo smjena tisućljeća (što je uostalom numerička stvar), nego se promijenila epoha. Civilizacijska, dakle, smjena. Jer ne živimo više u onaj istoj kao pred dvadeset godina. A radovi nekih umjetnika doista izgledaju kao da su skupljeni sa Salona iz ‘97, ili još starijeg. Na žalost, ne samo da se likovni jezik odvojio od protoka vremena i informacija, pa se kod takvih ne osjeća da im djelo korespondira sa današnjicom (bilo kroz labirinte intime, u odjecima slutnje, straha, gorčine, čežnje..., ili u vidu neke aktivističke želje za promjenom), nego se nije ostvarilo niti napor unutar vlastite umjetnikove poetike, koja je ostala uspravna u pamuku.

Riječju, “Salon inventure” nije ukazao na umjetničke razlike, suprotstavljenost i podijeljenost, koliko na krizu stvaralačke produkcije. Obzirom da se čini kako nju nije lako nadići, a nije izgledno da bi rješenje bilo u tome da se umjetnici zagre i oprostite jedni drugima, za očekivati je da će idući Salon na kvaliteti dobiti tako što će opet biti žiriran ili kustoski koncipiran.

Vjerojatno najbolji rad Salona bio bi video “Neokolonija” Neli Ružić, provokativan, dobro produciran i jezgrovit. Prisutan je jak militantan naboj u par kadrova gdje dvojica rimskih pretorijanaca snimanih statično iz donjeg rakursa u rukama drže pse pred zidinama Palače, kod Zlatnih vrata, djelujući kao neumoljivi čuvari što brane ulazak u negdašnji prostor vašega grada. S druge strane, rad je mračno duhovit. Jer vojnici su lažni, u stvarnosti su mladići

što poziraju s bilo kime za novac, kostimirani u uniforme koje se za Dioklecijana već nisu nosile. U rukama drže ne baš disciplinirane pse koji više skaču jedan na drugoga, nego prema vama. No, bilo da prizor shvatite opasnim, ili ironično artifičijelnim, u oba slučaja, scenografija pozornice grada je nepovratno izmijenjena, ali ne zbog vas. Pa se postavlja pitanje; tko zapravo postaje stranac u gradskoj jezgri dnevno “okupiranoj” trupama turista?

Svakako izdvojimo i “Turiste u dubokom tisku” Kristine Restović. Zbog grafičkog postupka ne vidimo ništa osim grupa iskrcanih s “kruzera”. Grad je nestao u bjelilu. Ili ga barem, onakvog kakvog smo znali, nema više. Sudeći po pogledima ljudi koji stoje u grupama ili se kreću u koloni, oni nešto vide, ali ta magija kao da je sad njihova. Ove suptilne grafike kao da pitaju dovodi li preočita prisutnost svjetskih putnika do sablasne odsutnosti grada i građana?

Milan Brkić izveo je u izlogu “Skandala” jedan od svojih radova skromne produkcije i dimenzija, a najjačih emocija na Salonu, arte poveru sa kutijom šibica i jeftinim printovima, sjajan i dostojanstven bohemski hommage Arsenu Dediću. Eric dell Castillo, u galeriji Kula (koja ima najbolji postav) nudi digitalne “kolaže” koji kroz arhitektonske i urbane simbole zapadne kulture asociiraju na to koliko smo navikli biti okruženi raznolikom baštinom. Ali i na naš odnos koji postaje umjetan i površan, gdje bivamo više vezani sa svojim parking mjestom, nego s onim naivnim odnosom prema palcu Grgura Ninskog. Simbole Zapadne civilizacije okružuju crne ptice, koje kao da joj naviještaju zlu kob.

U Salonu Galić, Viktor Popović zauzeo je zid sa vizualizacijom razbijene makete kojom su slovenski arhitekti pobijedili na natječaju za Split 3. Arhivski podaci govore o mogućnostima koje su dobrim dijelom ostale neostvarene. Umjetnik razrađuje detalje projektne

dokumentacije, kao Platonovski, na razumu izgrađeni idealni grad kakvog su urbanisti snivali u doba humanizma i renesanse. To kao da upućuje na sve okolnosti koje su se sa Splitom 3 ispriječile između planerskog “carstva ideja” i njihove ovozemne realizacije.

Duška Boban je modernu arhitekturu Splitsa snimila analognim aparatom, odvajajući prizore od kaosa prometa ili “šetkata” što su zaposjeli javne površine. Na slikama nema ni ljudi. Prevladava vedro nebo koje zgomoruje zgrade i zelene površine što djeluju kao nove, zbog načina snimanja, tako da se ukazuje urbanistička “kičma” u koju se bezobzorno interpoliraju komercijalni sadržaji, a ona još održava komunalnu funkcionalnost. Dojmljiva akcija na prvoj vidilici je bila “site specific”, zbog idućih događaja koje je ova aktivistica Društva Marjan najavila da će se tamo organizirati.

Kažimir Hraste se ludički poigrava sa različitim tipovima stolica kao predlošcima koje doživljavaju kreativnu metamorfozu iz funkcionalne, dizajnirane stolice, koja pripada razdoblju ili stilu, u zaigranu skulpturu organskih oblika koja budi mnoštvo asocijacija. Ova podsjeća na hobotnicu, pa sve do asocijacija na kardinalsku boju (tapecirung) i svetu stolicu.... U svakom slučaju, ponudio je inspirativnu formu uje-dno i najbolje skulptorsko djelo.

Hvalevrijedan je i video uradak “Abeceda” u organizaciji kustoskog tima (režija i montaža Boris Šitum i Ivan Perić). Naime, kao prilog ovom Salonu kustosi su se poduhvatili intervjuiranja stotinjak predstavnika splitske umjetničke scene, čiji su stavovi i ideje ovim putem dokumentirani. Međutim, ovaj video-arhiv trebao je biti podignut na web, jer nije bilo sreće od njegove prezentacije u “Galiću”. Jedno vrijeme gotovo se nije mogao slušati nakon što je zamijenjen “laptop”. Kasnije je stavljen zvučnik koji nije bio od velike pomoći zbog akustike prostora, bolje bi bilo da su

omogućene i slušalice. Obzirom na mnoštvo anketiranih, gledanje na nogama u “izlogu” Salona Galić nije bilo ugodno. Puno bi lakše bilo na svom “kompju”, uz kavicu, sa “sajta” HULU-a pratiti što imaju za reći “slova” iz “Abecede”.

Od ostalih autora treba istaknuti satiričnu intervenciju Borisa Novaka s natpisom “Pandora” na kocki na koju se naslanja spomenik prvom hrvatskom predsjedniku dr. Tuđmanu na Rivi. Autor dobro koristi bezličnost spomenika te sve izgleda kao uspio komentat nevolja koje u nas snaše. Od istaknutijih su i Tanja Ravlić sa dobrim i optimističnim videom “Arrival”, tjeskobna instalacija “Vrijeme” Željka Marovića, uznemirujući ekspresionizam Josipa Botterija Dinija, Emilija Duparova, Luka Duplančić, Kuzma Kovačić, Daniela Cikatić-Javorčić, Dan Oki, Miroslav Radeljak, Matko Mijić i Milan Zoričić.

Od umjetnika koji nisu imali sreće s tehnikom, a imali su dobre radove, izdvojio bih Petra Grimanija, koji je ostao bez projektora u Mladena Čulića, u čijem su radu nakon otvorenja Salona utišane pjesme Andrije Konca, od partizana stradalog pjevača popularnog za NDH kojemu se ne zna grob. Njemu je, kao i pobjenim mladićima iz Prvog splitskog partizanskog odreda koji u današnjem Splitu ne mogu dobiti ulicu, posvećeno ovo djelo.

* Četiri mjeseca nakon što je ovaj tekst napisan, političkim kompromisom uglavnom zapuštena površina na Plokitama imenovana je u “park Prvog splitskog odreda” (izbaceno je “partizanskog”).

Salon je uspio onda kada ne ponavlja viđeno, već nevidljivo čini vidljivim!

Tonči Šitin

Splitški salon 39. po redu, stigao je u vrijeme u kojem nisu razriješene brojne dileme u pogledu značenja kulture (od multikulturalnosti do niza drugih obilježja bilo materijalnih, duhovnih, intelektualnih, emocionalnih ...), novog shvaćanja slike i slikovnog zaokreta te istraživanja poznatih teorija društvenih identiteta koja pridonose novim spoznajama kulture. Rezultati su porazni za one koji misle da se može akademski utrtim stazama, istina slike i njezina stvarnost traži se u njoj samoj. Preživjeli su oni koji nisu čekali već su istraživali pitanja slike kao medija, dakako, uz odmak od svijeta. Realnosti u slikarstvu su neuhvatljive u stalnoj preobrazbi i materijalnoj mijeni. Ako nas mogu mjestimično ohrabriti pokušaji nekih slikara i kipara (od 130 ne više od desetak!) bujnom imaginacijom i autorskom osobnošću, teško da se cjelina može sagledati bez poznavanja ishodišnog mjesta, temporalne dimenzije i cjelokupnog vrednovanja opusa, što se u principu događalo. Dobar broj radova doima se kao istraživanje u oblasti suvremene umjetnosti, kao priprema za studiju, nešto kao "work in progress..." U traumatiziranom i dezorijentiranom svijetu, zar se može očekivati nešto drugo do nejasnog, glupog, bezličnog, lakog i sumnjivog produkta koji se, gle čuda, brzo proda kao "dijete art-sistema". Može djelovati staromodno, ali zahvat u strukturu vidljivoga postiže se poniranjem u sebe i poistovjećivanjem s objektom interesa. To je složen proces koji rezultira snažnim doživljajem svijeta i njegova tajanstva, svjedočanstvo egzistencijalnog nemira koje propituje granice vlastitog svijeta. Dobri su umjetnici bili nesumnjivo i načitanii intelektualci, poznavaooci povijesti, filozofije i književnosti, a njihovom bi radu prethodile ozbiljne studije! Učesnici prvih Salona

pripremali su se dugo za izlaganje, a ako ne bi imali dovoljno vremena ili ne bi bili zadovoljni zgotovljenim radom odustajali su...

Unatoč silovitom nastupu mlađih umjetnika neiscrpnog imaginarija i mladenačke površnosti, primjetna je ponekad manjkava minucioznost izrade, odmak od vlastitog izraza te samo kod rijetkih umjetnika shvaćanje da je slikarstvo ili kiparstvo za njih misija, jedini način življenja. Ocjene radova ove godine, kada su pozvani svi članovi Udruge likovnih umjetnika Splita, subjektivne su i nisu ovisne o mediju, načinu i obliku izraza, već bi se sud kvalitete rada trebao temeljiti na proživljenosti, promišljenosti i samoj izvedbi. Načelo pluralizma jezika, postupaka i medija legitimno je zastupljeno, a od umjetnika s prethodnim iskustvom očekivalo se poštivanje kontinuiteta vlastitog rada. Ne treba zaboraviti da se kulturi pripisuje i buntovni karakter, otklon od zbilje, jer se njome prenose ideje i umjetnikovi osjećaji te pomiču granice. S obzirom na činjenicu da su brojni umjetnici donosili svoje starije radove uvijek treba "s obzirom" i s uvažavanjem vremenskog razdoblja valorizirati njihov značaj, osjetljivost i predanost koja se najviše realizira duhom slike. Još uvijek je u nas primjetno nedovoljno pobornika eksperimentalne umjetničke scene, koja je i u manje razvijenim sredinama obodrena i podržana. S tim u vezi tek bih spomenuo da na Salon treba otvoreno gledati, ne samo kao na atraktivni turistički "event" već i kao na potencijalno mjesto proizvodnje kulture, tako da se likovna i kiparska rješenja razmještaju po važnim gradskim objektima i tako unesu dah umjetnosti, energije i kolorita u svakodnevni život stanovnika afirmirajući obrise urbanog krajolika. Poetska snaga umjetničkih radova malo je valorizirana u svakodnevnom životu Splita pa ako su se drugi sjetili J.Luisa Borgesa koji koristi noć kao metaforu za složene procese pamćenja, neka i nama sjećanje konačno postane

proces rekonstrukcije, zapažanja i prevladavanja zaborava kada se već forsiraju konstrukcije, laži i amnezija. Uostalom, zar i umjetnost nije u opasnosti da uništi samu sebe forsirajući neprestano novotarije, udovoljavajući tržištu i laskajući potrošačkom mentalitetu društva. Odnos suvremene umjetnosti prema društvu, o čemu Salon treba voditi računa, jest da angažirano svjedoči o neprekidnim i složenim političkim, socijalnim i kulturnim krizama koje su nacionalnog i svjetskog obilježja, da se o tomu očituje i širi ne provincijsku "intelektualnu melanholiju" već istinu i slobodu odabira, protesta i komunikaciju koja se tako često gubila...

Hegel na jednom mjestu upozorava da su razdoblja sreće prazni listovi u povijesti čovječanstva. Naši su listovi prilično ispisani i "preispisani". "Otud se hoće hrabrosti da se oni čitaju!". Dobra je okolnost da svojom širinom umjetnost pruža svakome mogućnost angažiranja. Kako kod nas stvari stoje, odnos umjetnika sa socijalnom (lokalnom) sredinom nije dobar. Jednako tako i grupiranja unutar Udruge, a najgore je ako u sve to uđu neke ideologije te "mudre"vođe koji utječu na zatvorenost i isključivanja "nepoželjnih" pojedinaca. Mogu se čuti i mišljenja da nam ovakav tendenciozni Salon nije potreban, da smo se udaljili od početnih principa, da se nisu raspravila konceptijska lutanja, da nazočnost profesora s Umjetničke akademije nije ni ukrasna, ostaje da se vidi kamo idemo! Kratkotrajna bajka i nasmijana lica kustosa Salona, smjelim otvaranjem i podizanjem rampe za sve i svakoga, ujedinila je grupu istomišljenika oko parole "Hajde da pokažemo svijetu da smo živi i sposobni za vrijedne poduhvate!" U stvari naša je istina mnogo složenija, opterećena tradicionalizmom, konfuzijom i odbacivanjem,"stare" umjetnosti, na djelu je plitka modernistička ekshibicija koja još nije spremna za velika pitanja i doima se kao laka prosvjetiteljsko-bidermajerska varijanta! S druge strane, političke elite se plaše moderne umjetnosti jer

je ne razumiju te prema njoj osjećaju prezir i ignoriraju probleme Udruge.

U umjetničkom smislu, splitska likovna scena otvorena je za tradicionalno i konceptualno, lokalno i regionalno, nacionalno i internacionalno, ali kritička riječ mora poticati i upozoravati, govoriti otvoreno o djelima i konceptima, ulaziti u međusobne kritičke dijaloge čuvajući toleranciju, argumentaciju i iskrenost. Nije li zadatak suvremene umjetnosti da rastvara i dekonstruira iluzije ideologije modernizma, avangarde i neoavangarde, da odagna utopijske projekte? Potiho se mogu čuti razne kritike, a najopasnija je ona nedozrelih fatalista, koja sve što je dobro u našoj likovnosti pripisuju stranim izvorima, po sistemu "copy-paste". Namjerno ne ulazim u vrednovanje pojedinih radova, ne pravim rang liste, vjerujem u pojedinačne poetike i potrebu umjetnika da s mukom iznađe ono nešto što ga izdvaja i čini odabranim, u svijetu koji umjesto općeg dobra kao cilj ima pojedinačnu korist. S pravom se pita veliki Martin Heidegger "Čemu pjesnik u oskudnom vremenu? Čemu umjetnik?", mora se biti mistik i borac da bi se opstalo u ovom vremenu! Najposlije, samo ona umjetnost koja pokreće, pomiče i sumnja, koja traži našu akciju, suprotstavljanje izlazak iz mraka intime... samo takva umjetnost i naša participacija mijenja svijet i nas same.

I za kraja....neka smo sišli u podrume Palače, u psihološko središte našeg mikrokozmosa...baš tamo gdje su "Zidovi kao zrcala; pogledaš u isklesani kamen i pradavne sjene počinju svoj čudesni put ispočetka. Pretvaraju se u magleno svjetlo, lebde prostranstvima." (Gordana Benić).

39. splitski salon – Prikazi podijeljenosti

Ivana Meštrov

Pogledavši razvoj Splitskog salona u posljednjih 15 godina, vidi se kako je u različitim tematskim i problemskim kustoskim koncepcijama, Splitski salon otvorio pogled i ka nekim slojevitijim kontekstualizacijama i autorevalorizacijama. Mnogi će ustvrditi da su ta izdanja sam Salon i njegovu produkciju izmakle iz posve lokalnog očista, te ponudile nova čitanja. No, na svakom putu mnogo je smjerova i pitanja, pa je tako i ovogodišnje izdanje Salona ponudilo zaokret unutar kontinuirane prakse jer se Udruženje splitskih likovnih umjetnika HULU, organizacijski pokretač Salona, odlučilo vratiti samorefleksiji, te govoru iznutra. Poput nekih samoosvještenih trbuhozboraca. Gledano kroz prizmu lingvističke teorije, sam ventrilokizam ili trbuhozborstvo, omogućuje da govorimo o figurama, koje bi nas paralelno trebale animirati, ali i koje mi animiramo implicitno ili eksplicitno kako bismo strukturirali konverzaciju na ovaj ili onaj način. Ukoliko to prenesemo na sustav umjetnosti, ta se animacija u splitskom kontekstu dogodila na sljedeći način: Poziv za izlaganje na 39. Salonu bio je upućen svim članovima splitskog HULU-a, njima otprilike 150, a na poziv se odazvalo čak osamdesetak umjetnika, uz poneke umjetnike koji djeluju u lokalnom kontekstu, a nisu nužno članovi HULU-a. Na taj je način novoizabrano predsjedništvo HULU-a iskazalo interes, kako i sami kažu, za inventarizaciju aktualne splitske umjetničke scene, uz primjese otvorenosti i demokratičnosti pristupa, te usredotočenosti na heterogenosti suvremenih likovnih izraza. I sam ovogodišnji tročlani kustoski tim, u kojem su vizualni umjetnik Boris Šitum i povjesničari umjetnosti Dalibor Prančević i Božo Kesić, reći će da je 39. Splitski salon zamišljen kao platforma na kojoj se sagledava heterogenost suvremenosti u domeni lokalnog umjetničkog izraza. Ono što je

prilično znakovito na Salonu jest to da unatoč nominalnom prikazu i postojanju kustoskog tima, jasne selekcije unutar izložbe nema. Svi su pozvani na izlaganje i svi koji su se tom pozivu odazvali, dobili su svoju izlagačku jedinicu. Moglo bi se u tom smislu postaviti i pitanje opravdanosti kustoske prisutnosti na ovogodišnjem Salonu. Je li kustos u tom izložbenom prikazu suvremenosti sveden na figuru? Tko iz njega zapravo zbori? No, draže mi je misliti da se u tom konceptu autorizirane neselekcije krije osvještena kritika instrumentaliziranoj kustoskoj poziciji, onoj neoliberalnog trbuhozborca, koji upravo pod krinkom 'selected by' hrani svjetske tržišne diktate. No, je li je to tako i u našoj perifernoj zajednici?

Jasan kustoski diskurs i stajalište pronalazim u sustavnom mapiranju glasova na aktualnoj splitskoj sceni prezentiranim nizom kratkih razgovornih formi s umjetnicima, ali i kustosima koji tu djeluju i s njom se sustavnije bave. Pozvani da odgovore na pitanja poput: što je za vas splitska scena, oni govore o podijeljenostima ili zajedništvu na nekoliko razina, onim ljudskim, ili pak onim institucionalnim. Unutar same salonske izložbe, serija intervjua prikazuje se na lcd ekranu, s prozora Salona Galić, te poziva mnoštvo s jedne od najfluktuirajućih splitskih ulica da uđe na izložbu... Nažalost, tako postavljene, takve se vrste defilea nerijetko ipak svode samo na kratkoročne impresije i reakcije, a ne potiču nužno kontinuiraniji dijalog s mogućim zajedničkim formulacijama. Ipak, semantički raščlanjujući izložbeni naslov – Prikazi podijeljenosti – kustosi se referiraju na englesku riječ SPLIT, koja sugerira translingvalnu podijeljenost koja čuči u samoj srži grada Splita, ali i namjeru kustosko-organizacijskog tima da bacivši rukavicu u lice provocira reakcije, ali i participira u gradnji društvenosti putem izložbe pluralnog karaktera. Jer ako nečega treba Splitu, kao i mnogim gradovima danas, onda je to socijalna kohezija na razini struka, profesija, ali i

općenito građanstva. Jer stvari nam izmiču iz ruku. U tom smislu, prikazima podijeljenosti, nalazimo se na terenu kritičkog angažmana, gdje je izložba kao takva samo jedno intervencijsko oružje, a radovi koji se na njoj prikazuju, bitni kao skupni prikaz, a ne nužno kao singularni entiteti. A smještanje Salona u prostorima Dioklecijanovih podruma, zapravo je pokušaj da se nanovo akviriraju prostori polemika, koji su nekada bili pod upravom zajednice umjetnika, a koji danas podložno komercijalnim interesima u rastućem turističkom metropolisu Splitu, postaju sve manje prikazi žive produkcije, reflektiranja i aktivnosti grada, a sve više gigantski suvenir dućan.

Pohvalno je da se ta društvenost i potencijalna snaga zajednice aktivira izložbom unatoč vrlo lošim uvjetima za izlaganje, koji proizlaze iz sustavnog zanemarivanja samog prostora. Iz podruma progovara šira zajednica umjetnika, unatoč svojim različitostima u pristupu umjetnosti, a nerijetko i općim svjetonazorima. U svemu tome ono što pomalo ljuti i rastužuje činjenica je da se taj potencijal umjetničkog i civilnog ljudstva nije kroz izložbu jače strukturirao u gradske ventriloke, koji kritički razmatraju stanje suvremene likovne produkcije u Splitu, te mehanizme koji uvjetuju ili onemogućavaju ovakve izložbene prikaze. Uistinu je šteta da se ta platforma prividne demokratičnosti nije potencirala i u glasnijim diskurzivnim programima, osim onih radijskih. Izostaju potencijalne akcije poput onih koje progovaraju o umjetničkom radu ili o poziciji likovnosti i kulture u gradu u kojem vlada ideologija turizma. Jer, svakim danom, sve je manje podrške, o transparentnosti razdiobe sredstava za kulturu da i ne govorimo, a svaki iole reprezentativni prostor izmiče te participira u sveopćoj fast foodizaciji tih svetih nam 6 mjeseci u godini. A što je s gradom kao takvim? Sama izložba otvorila je, kao i svaka izložba, prostor za prikaz nekih zanimljivih radova, ovisno o recepcijskim senzibilitetima i kritičkim

poticajima, no to je uistinu zbog same konfiguracije ovogodišnjeg Splitskog salona manje važno. No, ipak bih za kraj dala riječ dvjema umjetnicama, koje svojim radovima precizno ocrtavaju akutno društveno stanje uma ili agitiraju moguće društvene spone. Dva studenta odjevena kao centurioni iliti rimska garda pred Zlatnim Vratima drže na uzici dva staforda. Paralelno s njima na tom frontalnom videoportretu izmjenjuju se nijanse crvene. U toj konstruiranoj sceni iznimno je važna latentna agresija kao metafora hrvatskog društva post-tranzicije i monokulture turizma. Sinteza je onog što nas danas okružuje, dekonstruira banalizaciju i trash turizam, ali ističe i njegovu agresiju. Rad je to autorice Neli Ružić, Neokolonija, degradacija crvene.

Prizori splitske modernističke arhitekture u noćnom ambijentu čarobne Prve vidlice, pred ponovno otvorenim i gradom osvjetljenim oknom kamenog kioska Društva Marjan izgrađenog 1958. prostor su projekcije serije fotografija o gradu. Tamo su se tijekom nekoliko toplih noći ovog studenog odvijali živi razgovori o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti grada, što je uz prezentaciju Kioska kao mjesta daljnjeg okupljanja građana u sklopu kulturno-umjetničkog promišljanja naše urbane stvarnosti i bio cilj rada Moderni grad Duške Boban.

- * Tekst Ivane Meštrov "39. splitski salon – Prikazi podijeljenosti" je emitiran na 3. programu HR u sklopu emisije Triptih, 8. 12. 2015.

39. splitski salon
Prikazi podijeljenosti /
Representations of Split
5. - 30. studenog 2015.

Podrumi Dioklecijanove palače
Salon Galić
Atrij Galerije umjetnina
Galerija Kula
Javni gradski prostor
Privatni prostor umjetnika

organizacija / organised by:
Hrvatska udruga likovnih umjetnika - Split
Obala hrvatskoga narodnog preporoda 24
HR - 21000 Split
t. +385 (0)21 348 177
f. +385 (0)21 348 177
hulu@hulu-split.hr
www.hulu-split.hr

za organizatora / on behalf
of the organisation:
Vice Tomasović

autori koncepcije, izložbenog
scenarija i postava / conception
and display devised by:
Božo Kesić, Dalibor Prančević, Boris Šitum

urednici / editors:
Božo Kesić, Dalibor Prančević, Boris Šitum

vizualni identitet / visual identity:
Nikola Kržanac

fotografije / photographs:
Jagoda Mihanović

tekstovi / texts:
Božo Kesić, Boris Šitum, Anđelko Mihanović,
Anja Posavec, Dora Barbarić, Jasmina Šarić,
Tea Morić Šitum, Ivana Vukušić, Jasminka Babić,
Sandi Vidulić, Tonči Šitin, Ivana Meštrov,
Dalibor Prančević

lektor hrvatskog jezika /
croatian language proof-reader:
Petra Mandac

prijevod na engleski jezik /
english translation:
Božo Kesić, Lana Beović

koordinacija / coordinators:
Ana Marija Botteri Peruzović, Karin Grenc
Moira Orlić, Ana Šećer Wilhelm, Vice Tomasović

administracija / administration:
Moira Orlić, Ana Šećer Wilhelm

asistentice / assistants:
Lana Beović, Antonija Mihovilović

tehnička služba / technical support
Hrvoje Cokarić - voditelj tehničke službe /
Technical Support Coordinator, Vinko Barić,
Evgenij Glinski, Davor Katuranić, Vanja Pagar,
Miro Radan Bekara

žiri / jury
Mladen Lucić, Branko Franceschi,
Vice Tomasović

ISBN 978-953-7740-10-8

Tekstovi Anđelka Mihanovića, Anje Posavec,
Dore Barbarić, Jasmine Šarić i Tee Modrić Šitum
o 39. splitskom salonu nastali su u okviru radionice
likovne kritike *Kako pisati o suvremenoj umjetnosti*
u organizaciji Hrvatske sekcije AICA-e, Galerije
umjetnina Split i Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Splitu.

HULU SPLIT

MKK

မလ္လ SPLIT ဝ

